

GLAGOLJSKI RUKOPISI I ISPRAVE U ARHIVU HRVATSKE

Josip KOLANOVIĆ, Zagreb

Prvi je R. Strohal u radu *Glagoljski spomenici u kr. zemaljskom arhivu u Zagrebu* donio popis glagoljskih rukopisa i isprava što se čuvaju u Arhivu Hrvatske u Zagrebu.¹ Otada je u Arhiv Hrvatske prispjelo i drugih glagoljskih rukopisa i spisa koje je Arhiv kupio, dobio na dar ili primio po službenoj dužnosti. Svakako najvredniju prinovu predstavljaju glagoljske, uglavnom srednjovjekovne isprave koje su prispjele u Arhiv u razdoblju 1956-1960. godine iz Mađarske. Ta je građa od 1786. godine nekoliko puta prelazila put Zagreb-Budimpešta. Prilikom ukidanja pavlinskih samostana 1782. godine najprije je prebačena u Budim; 1849/51. godine vraćena je u Zagreb, da je ponovno 1885. godine ban Khuen-Hedervary prenese u Mađarsku. Napokon, na temelju Mirovnog ugovora iz 1947. godine ta je građa 1956-1960. konačno vraćena u Zagreb.²

Uz tu veliku prinovu glagoljske građe, koju je Arhiv Hrvatske dobio iz Mađarske, zbirka glagoljskih rukopisa i isprava povećana je još u dva navrata. Nakon 1931. godine Arhiv je dobio notarske protokole i koncepte notarskih isprava od Kotar-

¹ R. Strohal, *Glagoljski spomenici u kr. zemaljskom arhivu*, »Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arhiva« XII (1910), 197-204. Ivan Kukuljević Sakcinski u *Acta croatica - Listine Hrvatske*, Zagreb 1863, također nakon svake objavljene isprave donosi i podatak gdje se odnosna isprava nalazi. Đ. Šurmin u djelu »Hrvatski spomenici«, sveska I, od godine 1100-1499, Zagreb 1898. godine za pojedine isprave koje se danas čuvaju u Arhivu Hrvatske donosi ili opći podatak (»U kr. zemaljskom arhivu u Zagrebu«) ili signaturu srednjovjekovnih isprava u Pešti (M.O.D.L.) za isprave iz skupine pavlinskih samostana ili Neoregistrata acta.

² O povijesti i problematici vraćanja arhivske građe iz Mađarske usp. F. Hauptmann, *Jugoslavensko-mađarski arhivski pregovori i njihovi rezultati*, »Glasnik arhiva i društva arhivista Bosne i Hercegovine«, Godina I, knjiga I, Sarajevo 1961, 29-159. Usp. također I. Kukuljević, *Primanje hrvatskih spisa u Budimpešti*, 1885.

skog suda u Krku³, a 1962. godine Arhivu je poklonio 4 kutije građe Branko Kursar iz Rijeke. Među tom građom nalaze se i neki glagoljski protokoli te pojedinačne glagoljske isprave i rukopisi iz Vrbnika.⁴

Godine 1974. pristupilo se sređivanju glagoljskih rukopisa i isprava koje su bile u zbirci »Glagolitica«. Tada su iz zbirke izlučene i pojedine isprave koje su pripadale pavlinskom samostanu Sv. Spasa kod Senja i samostanu Sv. Marije u Zažićnom i položene u odgovarajuće fondove.⁵ Srednjovjekovne isprave uvrštene u Zbirku *Documenta mediaevalia varia* ostavljene su i dalje u toj zbirci.⁶

Zbog osobite kulturno-povijesne važnosti glagoljski pisane građe pristupilo se i izradi tematskog vodiča svih glagoljskih rukopisa i isprava koje se čuvaju u Arhivu Hrvatske kako bi se istraživačima omogućilo da dobiju što potpunije obavijesti o toj građi značajnoj ne samo za povijesna već i filološka i dr. istraživanja. Premda i dalje postoji mogućnost da je još pokoja isprava pisana glagoljicom ostala neevidentirana, u ovome prikazu donijet ćemo pregled svih glagoljskih rukopisa i isprava koje smo u radu na evidenciji mogli utvrditi. U prikazu nećemo ulaziti u pojedinosti opisivanja karakteristika rukopisa i jezika. Svrha nam je upozoriti na vrstu građe, a u pojedinim slučajevima i na njezin sadržaj ukoliko se radi o pojedinačnim komadima koji ne spadaju u veće cjeline notarskih glagoljskih protokola i koncepata.

³ U registraturi Arhiva Hrvatske nismo mogli pronaći točan nadnevak prispjeća tih spisa u arhiv. Vj. Štefanić, opisujući rukopise koji se više ne nalaze u Dubašnici, za notarske protokole koji se sada čuvaju u Arhivu Hrvatske kaže: »Rukopis do 1931. godine bio u Kotarskom sudu u Krku, zatim predan Državnom arhivu u Zagrebu« (Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Zagreb 1960, 129). Taj podatak od Vj. Štefanića preuzima i M. Bolonić u svojoj knjizi »Otok Krk – kolijevka glagoljice«, Zagreb 1980, 327–329. O tim glagoljskim spisima pisao je još ranije i I. Milčetić u radu »Glagoljaši, osobito krčki, u hrvatskoj prošlosti«, *Smotra* (Grlovićeva), I, 344: »Isprave tih bilježnika nalaze se po težačkim kućama i po župnim arhivima. Kod c.kr. kotarskog suda u Krku ima nekoliko knjižurina u kojima su spisi Ivana Sormilića (4 knjige, 4. počinje godinom 1740); Antuna Petriša (počinje g. 1732); Jura Sormilića (1726–1734) i Ivana Prašnića (1757)«. Isto ponavlja u djelu »Otok Krk i glagoljska književnost«, II. »Vjesnik Staroslavenske akademije« u Krku za godinu 1913, 25: »Razumije se, da je ovakvih spisa složen golem broj. Veći zbornici dospješe u arhiv Jugoslavenske akademije, a nalazi se nekoliko i u arhivu krčkoga suda«.

⁴ Arhiv Hrvatske, Knjiga akvizicije. Godina 1962. br. 14. Branko Kursar je građu poklonio Arhivu 4. rujna 1962, i ona je uvedena u Knjigu akvizicija kao »Razni dokumenti s otoka Krka«.

⁵ Te su isprave 1885. godine zaostale u Zemaljskom arhivu u Zagrebu prilikom odnošenja arhivske građe u Budimpeštu. R. Strohal ih u svome popisu navodi, i to samostan Sv. Spasa, nav. mj., str. 198, br. 10 i 12; samostan Svete Marije u Zažićnu, nav. mj. str. 199, br. 14, 15 i 16.

⁶ Zbirka »*Documenta mediaevalia varia*«, kao što i sam naslov govori, sadrži srednjovjekovne listine do 1526. godine. Isprave su poredane kronološki, a glagoljski pisane imaju signaturu br. 43, 127, 388, 572, 595, 670, 733, 797 i 798.

Za one rukopise i isprave koji su objelodanjeni donijet ćemo i podatke o toj objavi.⁷

Premda je do sada evidentiran i obrađen velik dio glagoljskih rukopisa, a djelomično i isprava, što se čuvaju na području SR Hrvatske, dužnost prema našoj hrvatskoj baštini obvezuje nas da i preostali, neevidentirani dio građe pisane glagoljicom, a koja se nalazi u različitim arhivima i drugim ustanovama u zemlji i inozemstvu što prije evidentiramo i dademo što cjelovitiju i potpuniju obavijest o svim sačuvanim glagoljskim rukopisima i spisima. Nadamo se da će i ovaj naš rad biti poticaj da se zadatku što prije pristupi.⁸

Naš prikaz glagoljskih rukopisa i isprava odnosi se na ove cjeline što se čuvaju u Arhivu Hrvatske:

1. Zbirka »Glagolitica«.
- 1.1. Rukopisi.
- 1.2. Isprave.
2. Notarijat Dubašnice i Vrbnika.

⁷ U daljem tekstu, pri navođenju mjesta gdje su objavljene pojedine isprave, navodit ćemo kratice, i to: K – Ivan Kukuljević Sakcinski, *Acta Croatica – Listine hrvatske*, Zagreb 1863; Š – Đuro Šurmin, *Hrvatski spomenici*, sveska I, Zagreb 1898; VZA – *Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arkiva*; VDA – *Vjesnik kr. Državnog arhiva u Zagrebu*. Kod K i Š donosimo broj pod kojim je isprava objavljena, dok kod VZA i VDA navodimo godište i stranu. Ukoliko je pojedina isprava i drugdje objavljena, a to navodi Š, posebno ne naznačujemo u tekstu.

⁸ Popise glagoljskih rukopisa donijeli su I. Milčetić, *Hrvatska glagoljska bibliografija*. I dio. Opisi rukopisa. »Starine« 33, Zagreb, 1911; R. Strohal, *Hrvatska glagoljska knjiga*, Zagreb 1915; Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*. »Djela Jugoslavenske akademije 51«, Zagreb 1960; Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I-II*, Zagreb 1969–1970; M. Bolonić, *Otok Krk – kolijevka glagoljice*, Zagreb 1980; V. Cvitanović, *Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji*, »Starine« 42 (1949), 349–370; 43 (1951), 259–270; 47 (1957), 197–221; P. Vlasanović, *Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji*, »Starine« 43 (1951), 276–279; Amos-Rube Filipi, *Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji*, »Starine« 43 (1951), 271–275; A. Strgačić, *Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji*, »Starine« 43 (1951), 280–287; usp. također V. Cvitanović, *Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskom području (glagoljica)*. *Glagoljaši od XV st. do danas*, »Radovi Instituta JAZU u Zadru« VI–VII (1960), 201–235; *Isti*, *Prilog poznavanju kulturne povijesti na Zadarskom području (glagoljica)*. *Glagoljaši od IX st.*, »Radovi Instituta JAZU u Zadru« X (1963), 309–345. *Popis i obradu glagoljskih rukopisa u Austriji objavio je G. Birkfellner*, *Glagolitische und kyrillische Handschriften in Oesterreich*, izdanje Oesterreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 1975. *Popise glagoljskih isprava iz Arhiva Fanfogna-Garagnin što se čuva u Trogiru donosi H. Morović*, *Glagoljski spisi arhiva obitelji Garanjin-Fanfonga u Trogiru*, *Izdanje Historijskog arhiva u Splitu*, Split 1965, sv. 5, 67–111. Na str. 78–111 H. Morović je objavio glagoljske isprave. Usp. također L. Košuta, *Glagoljski tekstovi u arhivu osorske općine*, »Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci« I (1953), 163–218; Vj. Štefanić, *Glagoljica u Rijeci*, *Zbornik Rijeka*, 1953, 393–434; A. Šupuk, *Šibenski glagoljski spomenici*, JAZU, Zagreb 1957.

- 2.1. Notarski protokoli.
- 2.2. Koncepti i izdane notarske isprave.
3. Glagoljske isprave u fondovima i ostalim zbirkama Arhiva Hrvatske.
  - 3.1. Pavlinski samostani.
  - 3.2. Isusovački kolegij u Rijeci.
  - 3.3. Neoregistrata acta (NRA).
  - 3.4. Documenta mediaevalia varia (DMV).
  - 3.5. Matične knjige.

Pri opisu pojedinih skupina sažeto ćemo donijeti podatke o tvorcu te skupine. U opisivanju rukopisa držat ćemo se metode koju je usvojio i dosljedno provodio Vj. Štefanić u opisu glagoljskih rukopisa Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Uz opis vanjskih oznaka, donijet ćemo kratak sadržaj rukopisa (osnovnog teksta i naknadnih zapisa) i podatke o piscu, odnosno sudbini rukopisa, kada je to moguće utvrditi za pojedine rukopise.

Kod popisa notarskih protokola i notarskih koncepata ne ulazimo u opis sadržaja, jer je on uobičajen za izvore takve vrste koji predstavljaju privatno-pravne dokumente. Iznijet ćemo samo vremenski opseg svake pojedine cjeline. Kod pojedinačnih isprava koje se čuvaju u zbirci »Glagolitica« kao i u drugim fondovima i zbirkama donijet ćemo sasvim sažet regist s podacima gdje su te isprave objavljene.

1. Zbirka "Glagolitica"

Zbirka je formirana pod tim nazivom tek nakon sređivanja 1975. godine. Sa- stoji se od dva dijela: 1) rukopisi i 2) isprave. Prije formiranja zbirke građa se nalazila na raznim mjestima. Dio rukopisa bio je u Zbirci rukopisa Arhiva Hrvatske, a dio među grupom *Acta varia*. Isprave su se također nalazile na različitim mjestima. Najprije, u vrijeme R. Strohala, čini se, postojala je posebna zbirka »Glagoljski spomenici«. Naknadno je dio isprava dospio u tzv. »Izložbenu zbirku«, koja je bila trajno postavljena u Arhivu Hrvatske. Nakon rasformiranja te »Izložbene zbirke« pojedini komadi glagoljskih isprava vodili su se i dalje pod tim nazivom, a dio se nalazio u *Acta varia*.

S vremenom je Arhiv pojedine glagoljske rukopise nabavljao bilo kupnjom ili dobivanjem na dar. Sada ukupno ima 20 što cjelovitih što fragmentarnih glagoljskih rukopisa. U zbirci nose signaturu *Glagolitica I*, i broj pod kojim se vode.

Među ispravama ostale su one koje ne spadaju u druge cjeline. Izuzetak je jedino učinjen s ispravama koje je Arhiv svojevremeno kupio od obitelji Fanfogna-

-Garagnin.⁹ Naknadno je izrađen popis cijele zbirke Fanfogna-Garagnin, ali su iz tehničkih razloga pojedini dijelovi te zbirke ostavljeni na mjestu gdje su se prije nalazili.¹⁰ Tako su i glagoljske isprave koje su bile smještene u zbirku *Glagolitica* ostavljene u toj zbirci, s time što je u analitičkom inventaru za zbirku Fanfogna-Garagnin naznačena signatura gdje se svaka pojedina isprava nalazi. U zbirci imaju signaturu *Glagolitica II* i broj pod kojim se pojedina isprava nalazi. Ovaj dio glagoljskih isprava iz obiteljskog arhiva Fanfogna-Garagnin samo je manji dio iz cjeline glagoljskih isprava koje se danas čuvaju u tom arhivu koji je u Trogiru.¹¹

1.1. *Glagoljski rukopisi*

Glagolitica I-1.

*Kalendar I. novljanskog brevijara 1459.*¹²

Šest listova pergamene form. 36 x 28 cm, naknadno olovkom signirani 1-6. Listovi imaju široke margine (s unutarnje strane 4, a s izvanjske 5,5 cm). Tekst je na fol. 1r i 5v pisan u dva stupca, a na ostalim stranama u jednome stupcu. Stupac na fol. 1r veličine je 27 x 9 cm i ima 37 redaka pisanih uglednim ustavnim slovima. Visina slova je 4 mm. Jezik je crvenoslavenski hrvatske redakcije.

Sadržaj. Listovi sadrže dio rubrika, pjesan Presvetom Trojstvu, tabelu za računanje Uskrsa te kalendar za mjesece od siječnja do studenog. Nedostaje list na kojemu je bio kalendar za mjesec prosinac.

Fol. 1r: Upute kada se imaju čitati Knjiga proroka Joela, Tobija, Judita, Makabejci, Ezekiel, Estera. Tekst je nepotpun i počinje s *Po s(ve)tom̃ Ěkově**. *Knigi*

* Zahvaljujem dr A. Nazor na pomoći pri transliteraciji pojedinih glagoljskih tekstova.

⁹ Te je isprave zajedno s ostalom građom za tadašnji Zemaljski arhiv od obitelji Fanfogna-Garagnin kupio 1910. E. Laszowski. Usp. Arhiv Hrvatske, Dnevnik E. Laszowskog, kt. 3, god. 1909-1916.

¹⁰ Usp. Analitički inventar Zbirke Fanfogna-Garagnin u Arhivu Hrvatske (rukopis); J. Kolanović, Građa za Illyricum Sacrum, »Croatica christiana periodica« 5 (1980), 149.

¹¹ H. Morović, Glagoljski spisi arhiva obitelji Garanjin-Fanfonga u Trogiru, izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split 1965, sv. 5, 67-111.

¹² I. Milčetić, Hrvatska glagolska bibliografija, 152-155; Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I, 138-140.

Iovle v n(e)d(ě)lju po s(ve)tomъ Eidě... . Zatim dolazi tekst o broju nedjelja kroz godinu: Imamo viditi da ot bl(a)gd(a)na P(e)t(i)kost do priš(a)stva G(ospod)na na čita se naiveće 20 i 8 (=28) n(e)d(ě)lъ a naimane 24 n(e)d(ě)le... Drugi stupac počinje: V peti imna k Ju(t)r'ni: O Troice edinstvo iže...

Fol. 1v: Tabela s podacima: *nadbit'* (epakte), *zlato čislo* (numerus aureus), *virost, sbiganъ, dni n(e)d(ě)lni, prest, ophod, prikaz, danъ*.

Fol. 2r–6v: Kalendar s popisom pomičnih blagdana. Svaki mjesec napisan je na jednoj strani, osim kolovoza i rujna koji su zajedno napisani na jednoj strani (fol. 5v). Svaki mjesec počinje inicijalom ukrašenim viticama a velikim ukrašenim slovima označene su None, Ide i Kalende tako da se slovo proteže kroz sve dane. Fol. 2r počinje uobičajenom glavom: *En'varъ ima d'ni 31 luna 30 noć' g(o)d(i)nъ 16 d(a)n' 8*. U prvom je stupcu zlatni broj, u drugom nedjeljno slovo, u trećem razdioba dana u mjesecu prema starom rimskom običaju: None, Ide i Kalende. Početno slovo svetačkih imena ispunjeno je crvenilom; blagdani su napisani crveno s naznakom X (dupal'). Kalendar predstavlja vječni rimski kalendar uz veliko šarenilo samostanskih, regionalnih i domaćih svetaca. Osim blagdana Bogorodice, općih crkvenih blagdana i blagdana apostola crvenom bojom su ispisani blagdani sv. Ambrozija (8. I), Antuna opata (17. I), Agneze (21. I), sv. Blaža (3. II), Ćirila i Metoda i Valentina (14. II), Grgura pape (12. III), Benedikta (21. III), Jurja mučenika (23. IV), Našašće svetoga Križa i Aleksandra mučenika (3. V), Ukazanje sv. Mihovila (8. V), Jelene carice (22. V), Vid, Modest i Krescencije (15. VI), Ivana i Pavla mučenika (26. VI), Prijenos sv. Benedikta (11. VII), Margarete djevice (13. VII), Ilije proroka (20. VII), Marije Magdalene (22. VII), Lovre (10. VIII), Augustina (28. VIII), Kuzme i Damjana (27. IX), Većeslava (28. IX), Posvećenje crkve sv. Mihovila (29. IX), Jeronima (30. IX), Franje (4. X), Gala opata (16. X), Martina Biskupa (12. XI), Ivana Zlatousta (14. XI), Cecilije (22. XI), Klementa pape (23. XI), Krševana (24. XI), Katarine (25. XI).

Zapisi. Izvan osnovnog teksta ima više zapisa iz 15–18. stoljeća pisanih različitim rukama. Ovdje ćemo donijeti najvažnije. Fol. 1r: Zapis o prodaji zvona u Novom iz 1520. (?) te još jedan zapis koji je izbljedio. Oba su pisana kurzivnom glagoljicom. Fol. 1v. Propis modruškog biskupa Mikule iz 1461. godine o zapovijedanim blagdanima u modruškoj biskupiji te odredba o molitvama koje se imaju naučiti napamet i popis predmeta crkve Sv. Filipa i Jakova. Dok je prvi zapis pisan ustavom, druga dva su pisana kurzivnom glagoljicom. Fol. 2v: bilješka o računanju Uskrsa s krugom koji je djelomično oštećen. Fol. 3r. Zapis iz 1589. godine o nekoj armadi u vrijeme Jurja Frankopana. Ostali zapisi uneseni su uz pojedine dane kalendara, a govore o smrti pojedinih svećenika ili o posveti pojedinih crkava i oltara. Na

fol. 4v. latinicom je ispisana zabilješka 1714. godine o posveti oltara Sv. Marije i Sv. Duha i Sv. Lucije u stolnoj crkvi.

Zaglavak: Usporedbom vanjskih i unutarnjih značajki ovoga fragmenta brevi-jara s *Prvim novljanskim brevijarom* može se sa sigurnošću utvrditi da pripada tome brevijaru. Pismo nosi karakteristike boljeg pisara iz sredine XV stoljeća. Slova *g* i *h* imaju dolje diskretnu oštricu, slovo *z* je jače produljeno, *a* je zaobljeno, *k* ima tipična dva koljena, a poluglas je dug. Iste karakteristike ima i *Prvi novljanski brevijar* koji je napisan 1459. godine, kako se vidi iz kolofona sačuvanog u Arhivu JAZU u Zagrebu. Pisar je pop Juraj.¹³ I vanjske karakteristike to potvrđuju. Ista je veličina pergamene (36 x 28 cm), stupca (27 x 9) i broj redaka u jedino potpuno sačuvanom stupcu ovoga fragmenta (fol. 1r), 37 redaka. I veličina slova (4 mm) odgovara veličini slova *Prvog novljanskog brevijara*. I. Milčetić opisujući *I. novljanski brevijar* što se čuva u Župnom uredu u Novom navodi da je kalendar sačuvan samo za mjesec prosinac, dakle upravo onaj dio koji nedostaje u fragmentu koji se danas čuva u Arhivu Hrvatske: »Kodeks sadržava čitav Proprium de tempore, Commune, Proprium Sanctorum, psaltir, a od koledara samo mjesec decembar«. ¹⁴ Prema tome čitav kodeks *I. novljanskog brevijara* danas se čuva na tri mjesta: u župnom uredu u Novome (462 lista), u Arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu (5 listova) i u Arhivu Hrvatske (6 listova).

U Arhiv Hrvatske fragment je dospio kao dar Aleksandra Ehermana, konzula Portugala i Brazila u Zagrebu 1945. godine.¹⁵ Na fragmentu se potpisao Antun Mažuranić 1835. godine, što potvrđuje da je nekoć bio u njegovu posjedu. Fragmenti istoga brevijara koji se nalaze u Arhivu JAZU također su onamo dospjeli iz ostavštine Ivana i Antuna Mažuranića.¹⁶

Glagolitica I-2.

Dvolist misala. XV st.

Dvolist pergamene form. 30,5 x 21 cm. Tekst je pisan u dva stupca veličine 21,5 x 7 cm s 32 retka. Na donjem rubu ostaje prazno 7 cm. Pismo je hrvatski glagoljski

¹³ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I, 139-140. donosi tekst Jurjeva zapisa.

¹⁴ I. Milčetić, nav. mj., 60.

¹⁵ Arhiv Hrvatske, Knjiga akvizicija br. 15. iz 1945. godine.

¹⁶ Vj. Štefanić, nav. mj. 140. Nije nam bilo moguće utvrditi kako je ovaj fragment dobio portugalski konzul.

ustav uglednijeg oblika, a veličina slova 3 mm. Tekst je pisan crnom, a rubrike crvenom bojom; posebno su izrađeni inicijali u crvenoj boji. Pismo ima značajke glagoljskog ustava 15. st. s brojnim ligaturama i kraticama.

Sadržaj: Vlastite mise svetaca u kolovozu i rujnu. Tekst počinje završetkom spomena Sv. Lovre: ... *obrazom' k t(e)bi priš'li bihomъ*. U nastavku je misa Navečerja Uznesenja Marijina, misa Uznesenja Marijina, a završava popričesnom molitvom: ... *ot vseh' zal' n'padajućih' ee hodataistvo izbavi*.

Drugi list počinje pričesnom antifonom blagdana sv. Augustina (28. VIII): ... *[pos]tavit' G(ospod)ъ nadъ čeladiju svojeju*, dolazi popričesna sv. Augustina i sv. Eremite i slijedi misa *Na usičenie gl(a)vi Iv(a)na Krst(i)t(e)la* (29. VII). Tekst svršava misom *S(ve)tih' m(u)č(enikъ) 12 bratu* (1. IX): ... *jego pomoć' mi n'slidovali bihom'*.

Zaglavak: O podrijetlu ovoga fragmenta ništa nije poblize poznato. Na njemu se nalazi stara signatura 1590. Nro. 29⁰⁰, fasc. 28⁰⁰, a prekrizena je još starija signatura 328 fasc. 15, što pokazuje da je služio kao omot odnosno košuljica za neke spise.

Glagolitica I-3.

Fragmenti misala s kraja 14. ili početka 15. st.

Četiri lista pergamene i jedan ostrižak. Pismo hrvatski ustav s kraja 14. ili početka 15. st. Jezik je crkvenoslavenski hrvatske redakcije. Fragmenti su prvotno služili kao omot knjige *Pistule i evangelya* (V Bnetcih 1586). Ostrižak je bio prilijepljen na hrptu omota, a četiri lista su tvorila omot. Fragment 1 i 2 te odrezak imaju stupce formata 20 x 7 cm, a fragment 3 i 4 stupce formata 18 x 6,5 cm. Listovi su dosta oštećeni od premaza, a list 3 je oštećen i od crvotočine. Na listu 2 stoji signatura 12869,5G74. Na listu 3 pri dnu je latinska abeceda i neki nečitljivi zapis.

Sadržaj: Ostrižak (jedan stupac). Recto je završetak mise Navečerja Bogojavljenja: ... *strani [ga]lilē[i]skie i pr[išad]*. (Mt 2, 19-23). Stupac završava odlomkom Iz 60,1-6 na Bogojavljenje: *Vzdigni oh(rst)ъ oči tvoi*. Verso: počinje s: *⟨obrētu otr⟩oče s Ma[r]ieju m[ate]riju jeho ...* (Mt 2,1-12) i završava rubrikom na kraju mise Bogojavljenja: *Meju okt(a)bu eff(i)ff(a)nie drži se činъ*.

Fol. 1: Početak četvrtka u tjednu I. korizmene nedjelje (Mt 8, 5-13) i na drugoj strani poslanica petka I. korizmene nedjelje (Iz 58,1-9).

Fol. 2: Ponedjeljak II. korizmene nedjelje, evanđelje (Mt 4,1-11) i poslanica (Ezek 34,11-15).

Fol. 3: *Misa b(la)žene D(ě)vi M(a)rie ot prišastva daže do rojstv(a) H(r)sto(va) i Misa od rojstva do očišćena D(ě)vi M(a)rie*. Na drugoj strani je *Misa B(la)ž(e)ne D(ě)vi ot očišćena do p(a)ski i Čtenie knižb premudrosti* (Sir 24, 14-15).

Fol. 4: svršetak popričesne iz mise za kišu: ... *molim te G(ospod)i d(a)žd(b) sp(a)s(i)telni*; misa *Prositi vedra* i *Misa s(ve)t(a)go Avgustina za žive i mrtv(e)*. Verso: *Misa s(veta)go Avgu(stina) za žive i mrtv(e)*.

Listovi 1-2 su bili treći nutarnji arak pergamenskog kvaterniona, list 3-4 vanjski arak kvaterniona.

Zaglavak: Fragmente je Arhivu Hrvatske darovao 1968. Vanja Radauš. Uz fragmente nalazi se i mišljenje prof. dr. Rajka Nahtigala o njima s kratkim opisom sadržaja i usporedbom s *misalom Ljubljanske univerzitetске biblioteke*, Sign. 162a/2.

Glagolitica I-4.

Knjiga zapisnika, primitaka i izdataka bratovštine crkve Sv. Martina na Malom Lošinj. G. 1570-1630.

Knjiga od 97 listova. Format 33,7 x 21,5 cm. Prvotno uvezena u kožu. Naknadno restaurirana. Izvorna paginacija od fol. 4 (nedostaje folijacija za fol. 5) pa do 91. Ostala folijacija izvršena naknadno: dva prva folija označena sa I i II, i olovkom su numerirani fol. 1-5, pri čemu je prvotna folijacija izmiješana. Nedostaje dvolist 40 i 41.

Knjiga se vodila glagoljicom. Pisali su je uglavnom podžupi koji su se svake godine birali kao predstavnici bratovštine i imali dužnost da sabiru prinose od ostalih članova te vode račune primitaka i izdataka. Ima nekoliko priloga pisanih talijanski koji se odnose na odnose s crkvenim i mletačkim vlastima. Knjigu je pisalo više pisara. Jezik je hrvatski čakavskog narječja.

Sadržaj: Registar bratovštine crkve sv. Martina na Malom Lošinj donosi primitke, izdatke i obveze bratovštine godine 1570-1630. za služenje misa, godišnji obračuni za primopredaju novome podžupu.

Knjiga je vođena dosta neuredno, pa su neispisani dijelovi kasnije ispunjeni računima.

Fol. 11v i 12r: Talijanski zapis od 10. prosinca 1580. Franje Plešića, primicijara i vikara osorskog biskupa o vizitaciji u Malom Lošinj. U toj opasci izjavljuje da su podžupi neuredno vodili račune.

Fol: 17v-22 (godine 1586-1587) pisani su hrvatski latinicom. Na početku je donesen zapisnik popa Frančiska Filosa iz Raba, kapelana Malog Lošinja, o inventaru crkve. Spominje se jedan misal *hervatzki*, drugi *latinski*. Na fol. 20 je na talijanskom ugovor o prodaji (?) kuće i vinograda Frančisku Filosu.

Fol. 75 je na talijanskom umetak o pregledavanju računa 15. veljače 1622.
Fol. 83v-84: opaska od 18. siječnja 1628. o neurednom vođenju računa i zahtjev da se računi potvrđuju.

Fol. 84v: Bilješka od 27. studenoga 1629. o sporu koji je nastao u Malom Lošinju u vezi s pogrebom mrtvaca. Određuje se da se mise mogu služiti za one koji su se pričestili.

Fol. 94: Odobrenje kancelara osorskog biskupa o kupnji svijećnjaka za crkvu sv. Martina.

Arhiv Hrvatske ju je kupio od Branke Antončić (Knjiga akvizicija br. 30/1946).

Glagolitica I-5.

Popis misa zadušnica (i pogreba) što je obavljao Riječki kaptol. G. 1545-1555.

Knjiga od 44 fol. form. 32 x 10,5 cm. Uvez svjetlosivi. Restaurirano i naknadno tintom provedena folijacija. Pismo je kurzivna glagoljica. Tekst je pisalo više pisara. Jezik je hrvatski čakavskog narječja.

Sadržaj: Sveščić počinje s 10. listopada 1545: *Rekosmo vijiliju i veliku misu.*

Fol. 5v: početak godine 1546.

Fol. 7v: bilješka na talijanskom: *Nota como al Praudnich è determinato che de qui avanti habia haver el chupo soldo di tuta la intrada che fera detto reverendo Capitulo.*

Fol. 8: zapisnik o biranju »uficijala« riječkog kaptola.

Fol. 10v: zabilježba od 14. kolovoza 1546. o sastanku na kojemu je odlučeno da se imaju zapisati neke mise u knjigu.

Fol. 16v: notarski znak s inicijalom *I. B.*

Fol. 19-21: dosta oštećeni.

Fol. 21v: talijanski upisane svote novca dane pojedinim svećenicima.

Fol. 23: bilješka od 15. travnja 1547. o sastanku za biranje »uficiala«.

Fol. 34: talijanski upisan obračun riječkog kaptola o podijeljenom novcu.

Fol. 35: bilješka o biranju novog »uficiala«.

Fol. 43v: počinje godina 1555. i teče do 5. ožujka.

Na koricama oznaka iz negdašnje Kukuļjevićeve zbirke: Cod. Cart. N. LXI i naslov *Protocollum glagoliticum Capituli Fluminensis 1545-1555*. Na unutrašnjoj strani: *Protocollum Missarum Venerabilis Capituli Fluminensis ab anno 1545-1555. Zapisnik misni Kaptola riečkoga g. 1545-1555. glagolski vieka XVI*. Iz te bilješke možemo zaključiti da je u Arhiv Hrvatske došla ova knjiga iz ostavštine I. Kukuļjevića.

Glagolitica I-6.

Zapisnik primitaka i izdataka računa bratovštine oltara sv. Fabijana i Sebastijana i bratovštine sv. Fabijana i Sebastijana te sv. Duha i sv. Monike u Vranji. Matica krštenih, umrlih i vjenčanih župe Vranja u Istri. (1609-1727).

Knjiga od 95. fol. formata 32,5 x 11 cm. Prvotno je bila knjiga računa bratovštine oltara Sv. Fabijana i Sebastijana, zatim udruženih bratovština sv. Fabijana i Sebastijana i sv. Duha koja je kasnije upotrijebljena za maticu krštenih, vjenčanih i umrlih župe Vranja u Istri. Na pojedinim listovima postoji izvorna paginacija. Knjiga je kasnije olovkom paginirana. U nju su umetnuti i drugi listovi i uvezani zajedno s prvotnim tekstom.

Kada je knjiga upotrijebljena za maticu, računi su prekriveni. Tekst je pisan kurzivnom glagoljicom, a djelomično i hrvatski latinicom, talijanski i latinski. Pri uvezivanju su listovi ispremiješteni, tako da su stariji računi (od godine 1609. prvotne bratovštine oltara sv. Fabijana i Sebastijana te Sv. Duha) na kraju, a kasnije udružene bratovštine Sv. Fabijana i Sebastijana, Sv. Duha i Sv. Monike na početku.

Fol. 2r: Početak teksta: 1620-1719. *Va ime Božje i Dive Marie. Amen. Let roistva našega Isukrsta 1620. meseca marča, dan 14.* Nastavlja se glagoljski tekst u kojem se govori da bratovština Sv. Monike, Sv. Fabijana i Sebastijana i Sv. Duha odsada imaju jednog starješinu te da se urede računi.

Fol. 2v-18: Izvještaj o obračunu i postavljanju zajedničkog starješine Gržeta Priščevića (?) koji će dalje voditi izdatke i primitke. Obračun je donesen za godine 1621-1633.

Fol. 20v: Početak matice vjenčanih, talijanski, od 24. XI 1682, od fol. 21r-22v, latinski od 10. I 1693 – 5. II 1701.

Fol. 23r: okrenut tekst. Zapisi krštenja za godinu 1688.

Fol. 23v: Glagoljski zapis o posveti oltara Sv. Tome i oltara Sv. Fabijana i Sebastijana.

Fol. 24: Glagoljski zapisi o iznajmljivanju u zakup bratimske kuće i vinograda za godine 1621. i 1628.

Fol. 25-30: Talijanski upisi krštenja od 7. XI 1679-1687.

Fol. 30: Krštenja 1690. godine.

Fol. 31-32: Matica umrlih za godine 1681-1694.

Fol. 33: hrvatski, latinicom, upisi krštenja, a na fol. 33v *Quaderno od kersta letto 1652-1655.* Hrvatski.

Fol. 34-37: Upisi umrlih (1649-1652), vjenčanih (1649-1679), krštenih (1662-1667). Hrvatski i talijanski.

Fol. 44r: upisi krštenja (1693-1707), mrtvih (1693-1712). Posebna knjižica umetnuta na fol. 48-59.

Fol. 66: glagoljski zapis od 16. siječnja 1609. o kupnji jedne kvaderne za pisanje računa bratovštine oltara Sv. Fabijana i Sebastijana; zapis o iznajmljivanju vinograda od 12. ožujka 1617. Nakon toga dolaze obračuni bratovštine oltara Sv. Fabijana i Sebastijana za godine 1609-1615, a pri dnu upisi umrlih (1720-1721) i krštenih do 1727.

Fol. 78v-79v: talijanski zapis od 4. lipnja 1698. o sporu nastalom u vezi s vinogradom bratovštine Sv. Fabijana i Sebastijana.

Između glagoljskih zapisa nalaze se i računi na talijanskom za godine 1624. i 1663.

Zaglavak: Na koricama je stara signatura iz zbirke I. Kukuljevića: Cod. Cart. N. LVI i naslov: *Liber baptizatorum, mortuorum et matrimoniorum Parochiae Vranjensis in Istria ab anno 1607-1727.* lat. i glagol. *Zapisnik krstni, smrtni i brač-ni župe Vranjske u Istri od godine 1607-1727.* latinski i glagoljski. Prema tome knjiga je u Arhiv Hrvatske došla iz ostavštine Ivana Kukuljevića.

Glagolitica I-7.

Izdaci i primici samostana Sv. Mikule na Porozini na Cresu (1671-1678).

Fragmenat od 8 fol. formata 11,5 x 8,5.

U Arhiv Hrvatske dospjelo iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-8.

Bilješke o svim livelima po mjesecima samostana Sv. Mikule na Porozini na otoku Cresu (1774).

Fragmenat od 6 listova. Tri lista su cijela formata 27,7 x 18,9, a tri lista su napola odsječena.

U Arhiv Hrvatske dospjelo iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-9.

Bilješke o vraćenim starim dugovima samostana Sv. Mikule na Porozini na otoku Cresu (1771-1779).

Fragment od 1 lista formata 27,5 x 19,5.

U Arhiv Hrvatske dospjelo iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-10.

Izdaci i primici samostana sv. Mikule na Porozini na otoku Cresu (1824-1832).

Neuvezani listovi 22 fol. formata 28,7 x 19,5 koji su prije bili uvezani u jednu veću bilježnicu, a sada je ostao samo jedan sveščić.

Sadržaj: Početak: *U ime Isukarstovo. Amen. Počimle datie i priētie u mostiru s(vetoga) Mikule na Porozini poslie od vižite od o.m.p. provincjala fra Jacinta Cakača. ie njegova parva vižita na 15 maiē 1824. pod gvardiastvo mene fra Aguštino Milčetičen lišta nova.*

Po godinama i mjesecima donose se primici i izdaci samostana do mjeseca ožujka 1832. godine.

U Arhiv Hrvatske dospjelo iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-11.

Fragmenti Direktorija iz 1834. godine.

Pet listova bilježnice formata 23,2 x 17,5 cm pisani kurzivnom glagoljicom. Sadrže Direktorij (propise za moljenje brevijara i uzimanje misnih obrazaca), fragment za razdoblje od 9. listopada do 31. prosinca. Na kraju je praecedentia (prednost) nedjelja i blagdana i tablica pomoćnih blagdana i svetkovina za godine 1834-1840.

U Arhiv Hrvatske dospjelo iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-12.

Pismenstvo jazika slovinskago illiriceskago ve drevnih vrmenih pocat od svetago Jeronima poslidovan. Godina 1823.

Knjižica na papiru, 12 fol. formata 20 x 12,7 cm pisana kurzivnom glagoljicom. Prazni su listovi 9, 11 i 12. Na prvom listu je naslov ispisan latinicom i stavljena je godina 1823. Naknadno je dopisano: *Knjiga mene Osipa Sich..ha od Mortera.*

Naslov *Gramatika*. Fol. 1r: *Ortografija*, fol. 1v: *Od pismenih*. Fol. 2r: *Od razdelfjenih pismenih*. Fol. 3v: *Od dvoglasnih*. Fol. 4r: *Od slovesi*. Fol. 7r: *Od etimologie, ot osmih časti slovah, Ot imenih, Razdilenie imene, Razdilenie imena pričetelnago, Ot roda*. Fol. 8r: *Od poznavanii rodov*. Fol. 10. pisan latinicom: *Paradigma illi prikladii*.

Ovu kratku gramatiku darovala je Lene ud. Karlić Arhivu Hrvatske 1948. godine.

Glagolitica I-13.

Ištoriē od dvih žen. Godine 1740.

Knjižica od 14 fol. formata 14,5 x 9,5 cm. Uvezano u karton. Pismo: kurzivna glagoljica.

Pjesma o dvjema ženama, prema stvarnom događaju. Nastala na otoku Ugljanu kod Zadra.

Naslov: *Istorič od dvih žen ugljenskih. Kako Kate Černošina ukrede dite Eli Bahiline obnoć spavajući budući svoje parvu noć udavila i skrovito zakopala. Leta 1740. složeno u pesni kako slidi.*

Kupljeno od Antuna Masanca, a potječe iz ostavštine B. Vodnika (Arhiv Hrvatske, Akvizicije br. 11/1966; br. 75/A-80/18 od 11. travnja 1966 i 3/67 od 18. travnja 1967. br. 26/5).

Ovu šaljivu pjesmu dobio je u Dubašnici 1882. godine I. Milčetić.¹⁷ Kada je Vj. Štefanić 1960. godine opisivao sve rukopise otoka Krka, pa i one koji se više ne nalaze na otoku Krku, iznosi da mu nije poznato mjesto gdje se nalazi taj rukopis.¹⁸ Tekst je objavio I. Milčetić u »Archiv für slavische Philologie«, Berlin, X, 484-495.

Najvjerojatnije je rukopis iz Milčetićeve ostavštine dospio B. Vodniku, čiji je dio ostavštine 1966-1967. godine otkupio Arhiv Hrvatske.

Glagolitica I-14.

Dijalog Grgura pape (Fanfogna-Garagninov). 16. st.¹⁹

Knjiga od 111 fol. formata 12,5 x 17,5 cm pisana polukurzivnom glagoljicom. Uvez je kožni. Knjiga je stavljena u kutiju od kartona na kojoj je zlatotiskom utisnuto: *S. Gregorio, Dialoghi in lingua illirica*. Restaurirana je 1977. godine. Izvorna glagoljska folijacija postoji samo do fol. 73.

U rukopisu su dva naknadna upisa. Na fol. 1r glagoljicom piše: *D(on) Mate Pugošić pop iz Verbenika meni e dal ovoga libra u Verbenikъ*. Ispod toga latinicom: *Dialoghi di S. Gregorio Magno e di S. Agostino*. Na posljednjem listu je glag. upis: *Na 1706. miseca maja dan 31. strigohomo naših živin 13, samac velih 5, samic osem velih, tri janice i ieden samčić.*

Sadržaj: Knjiga rasprava iz kršćanskog nauka koja se naziva *Dijalog svetoga*

¹⁷ I. Milčetić, nav. mj., 475.

¹⁸ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, 130.

¹⁹ I. Milčetić, nav. mj. 233-236; R. Strohal, Hrvatska glagolska knjiga, 149-151; B. Fučić, Gospodin v Kožlaki, »Bulletin Odjela VII. za likovne umjetnosti JAZU« VIII (1960), 33-34; Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I, 184-193.

Grgura pape. Takvih dijaloga poznato je kod nas pet.²⁰ Ti glagoljski rukopisi nemaju ništa zajedničko s djelom koje je u literaturi poznato pod imenom *Dialogorum Gregorii papae. I libri quattuor*. Papa Grgur (590-604) u tom djelu govori uglavnom »de vita et miraculis patrum italicorum«, dok glagoljski dijalozi sadrže rasprave iz kršćanske dogmatike i morala. S Grgurovim djelom imaju tu sličnost što se dijele u četiri knjige i imaju dijaloški oblik. Kod Grgura su sugovornici Gregorius i Petrus, dok su u glagoljskim rukopisima Učenik i Meštar.

Rukopis sadrži Prvu knjigu (s pet poglavlja) i Drugu knjigu (s trinaest poglavlja). Usporedbom s tzv. *Bonifacijevim Dijalogom Grgura pape*²¹ ovome rukopisu nedostaje 14-16 poglavlje Druge knjige te čitava treća i četvrta knjiga.

Početak teksta je na fol. 2r: *V ime Božie. Amen. I blažene divi Marie. Amen. Vi budita mni v pomoć v počeli i dosvršenē mni pisati, a onim̃ ki budu štati razumiti v pročaē zadovolno tako govoriti da mi razumižu pismo s(ve)to skuplažuće i skladažuće vrmena procinujući uzroki naprid kaladuće pisma s(ve)tago. Priprošćim zakonom sliditeli es(a)m. Počine pitanie učenika. Učenik govori: Mudrost vsih̃ starac...*

Fol. 4v-10r: *Ot videniē B(o)žie. K(a)pitul 2: Oči naši...*

Fol. 10r-15v: *Ot anjelov Božih. Treti kapitul. Uč(e)nik: Veliki G(o)sp(o)đin Bog n(a)š ki vse stvori anjeli...*

Fol. 15v-19v: *Od anel zalih. K(a)p(itu)l 4.*

Fol. 19v-24v: *Od stvoreniē prvoga č(lov)ika i inih stvoreni. K(a)pitul 5.*

Fol. 24v-29v: *Počinju druge knige milosti od prišastiē B(o)žie v telu. Prvi k(a)p(itu)l.*

Fol. 29v-33v: *Od začetiē Sina Božie. 2. k(a)pitul.*

Fol. 33v-41v: *Ot roistva Is(u)kh(rsto)va. 3. k(a)p(itu)l.*

Fol. 41v-46r: *Počine kapitul 4: Na naobrizanie Is(ukar)stvo.*

Fol. 46r-52r: *Ot efifanie ili Pokazanē G(ospo)đna. 5 k(a)p(itu)l.*

Fol. 52r-60r: *Od Očišćeniē S(ve)te Marie. K(a)p(itu)l 6.*

Fol. 60r-67v: *Od kršćen'ē Is(u)h(rsto)va. Kapitul 7.*

Fol. 67v-73v: *Od posta Isukrstova. K(a)p(itu)l 8.*

²⁰ Uz ovaj primjerak, koji je u Arhiv Hrvatske dospio iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin, to su Kožljački u Arhivu Jugoslavenske akademije, Sign. II b 106 (s kraja 15. ili početka 16. st.), Premudin u Arhivu Jugoslavenske akademije, Sign. VII 70 (s kraja 16. ili početka 17. st.), Martešičev (ili Gržetičev) u Arhivu Jugoslavenske akademije, Sign. I b 139 (iz godine 1623) i Bonifacijev, pisan latinicom, u arhivu franjevačkog samostana u Košljunu (iz godine 1719).

²¹ Bonifacijev rukopis je od svih sačuvanih Dijaloga Grgura pape jedini potpun. Opisao ga je Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, 154-156.

Fol. 73v-78v: *Ot tentan'ě Is(u)h(r̃sto)va. K(a)p(itu)l 9.*

Fol. 78v-88r: *Od vičere Is(u)h(r̃sto)ve, od nareen'ě sakramenta tela H(r̃sto)va. Kapitul 10.*

Fol 88r-102r: *Od Muki Is(u)h(r̃sto)ve. K(a)p(itu)l 11.*

Fol. 102r-106v: *Od taini ke čini crikva tri dni pred Vazmom. K(a)p(itu)l 12.*

Fol. 106v-110v: *Od skrseniě H(r̃s)t(ov)a. K(a)p(i)t(u)l 13.*

Tekst završava: ... *da bi se potvardila vera naša, to jest da bismo pempeli verovati v(e)č.*

Zaglavak: Prema bilješci na fol. 1 u kojoj stoji da je knjigu tadašnjem vlasniku dao don Mate Fugošić, pop iz Vrbnika, mogli bismo zaključiti da je rukopis nastao na Vrbniku. Naknadno je dospio u Arhiv Hrvatske iz arhiva obitelji Fanfogna-Garagnin.

Glagolitica I-15.

Fragment božićne propovijedi.

Fragment od 2 fol. formata 14,5 x 20,2 cm pisan kurzivnom glagoljicom.

Početak: Fol. 1v: *Ovo vam nazvišćam radost veliku ...*

Fol. 2v: *Govoraše sveti Anton opat svojim učenicom ...*

Arhivu Hrvatske 1962. godine darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

Glagolitica I-16.

Popis novca danog vrbničkim popovima. 18. st.

Fragment 1 fol. formata 14 x 20,1 cm.

Fol. 1r: popis popova kojima je dano na Veliki četvrtak ukupno 65 libara. Navode se pop Šimun, Petar Božanić, Ivan Harbić, Juraj Trinajstić, Matija Fugošić, Ivan Trinajstić, Matija Fugošić, Matija Stašić, Juraj Trinajstić, Ivan Volarić, Ivan Harbić, Matija Zahij, Ivan Dminić.

Fol. 2: fragment propovijedi pisan latinicom.

Arhivu Hrvatske 1962. godine darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

Glagolitica I-17.

Fragmenti molitvenika iz 17. st.

13 fol. fragmenata formata 10 x 14, neuvezani i restaurirani. Prigodom restauracije izvršena i folijacija olovkom.

Fol. 1r-2v: fragment litanija svih svetih: *Letanije vele*. Završetak: *Gospodi pomiluj. Oče naš*.

Fol. 3r-4v: fragment litanija Blažene Djevice Marije. Na fol. 3v zapis: *dan 13 maja bihu spisani ... po meni popu Juršu Barbariću*.

Fol. 5r: Fragment Litanija Imena Isusova: *Isuse po Marii žalostnimi suzami oplakani. Pomiluj*. Završetak: *Isuse po prijatelih u majke tužne u naručf položeni. Pomiluj*.

Fol. 6r -- 6v: molitva: *I ne vavedi nas v napast na izbavi nas oda zla. Karst e bil za nas poslušliv do smarti*.

Fol. 8r: *Molitva suprot potresom i gradu*.

Fol. 9r-v: Molitva sv. Josipu, sv. Barbari i sv. Jurju.

Fol. 10r-v: *Budi nam branba suprot svim neprijateljem našim. Pomolimo se*.

Fol. 11r-12v: Molitva prigodom pogreba: Početak: *čarvom i smradom razumijmo*. Svršetak fol. 12v: *isaknuše kosti moe ležeće*.

Fol. 13 je zapis i ne pripada molitveniku: *Del drugi*.

Arhivu Hrvatske 1962. goidne darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

Glagolitica I-18.

[Fragment Antonina?]

Fragment od 7 fol. formata 14,5 x 19,5. Izvorna glagoljska paginacija 9-12 (sadašnji fol. 1-4). Fol. 5r je vjerojatno izvorna fol. 13; fol. 6 i 7 (dvolist). Upute za ispo-
vjednike.

Fol. 1r. Početak: ... *pokoru derže po Isukerstovom dostojanstvu i svoje grihe odkuplaju da ni to Božja služba nego človičansko spravlene kako pravu božju diku i s nami milostiva učinene smerti Isusove smerti potimnivaju i zagašivaju. Pak zapo-
vida sveti konciliju ...*

Fol. 4v: svršetak: *velik grih est ljudem neoženim bludnice deržati a vele veći grih i grubli onim ki imaju svoj zakon i esu privezani i zlom od prisege s(ve)-
tomu matermoniju ...*

Fol. 5r: *i ovomu stanju od pogibeli živiti i smiti jih nečistih žen jošće nigda u svojoj kući pri svojih ženah zakonih deržati i hraniti ...*

Fol. 5v: *Edenafsti del od nekoliko naukov s(ve)toga Pisma u s(ve)tomu kunciliju odlučeno.*

Fol. 6r: ... *ni nego listor spomenutje onoga prikazanija ili služerija kako e Isukarst na križu učinil. I tako er proklina onoga ki govori da se u s(ve)toj misi grihi*

ne odpušćaju ali da listor onomu prudi ki služi ali sebe prijimle svetost a ne drugomu ki su ondi ...

Fol. 7r: *Dvanadesti del od časti i dostojanstvi biskupovih.*

Arhivu Hrvatske 1962. godine darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

Glagolitica I-19.

Zrcalo od ispovidi. 18. st.

Knjižica od 15 folija formata 10 x 14,7. Izvorna paginacija od 1-10, 14-17, što znači da su otrgnuta 3 lista. Ispred izvorne paginacije je jedan list na kome je ispisana jedna kitica iz Gospina plača: *Kaifi ga povedoše – ter mu obraz zavezaše – mnoga zala na n rekoše – ča od zlobe izmisliše.* Prazno je i pet posljednjih listova.

Fol. 2r (izvorni fol. 1r): Naslov: *Zrcalo od ispovedi koristni i potribno onomu ki nastoi na ovi divoti sakrament. U spomenutě.*

Fol. 4: *Od ispovedi: Učini zlamene s(veto)ga križa ...*

Fol. 10v: *Od del: da nisi satisfal pokori od krivice učinene iskrnemu od zaveta neoveršena, i ako si redovnik govori dobro od zaveta od tvoga reliona.*

Na kraju zapis: *To su knigi mene popa Ivana Vitezića.* Najvjerojatnije istoga Ivana Vitezića koji se spominje u prvoj polovici 18. st. (Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, 305, 309, 310, 316.

Arhivu Hrvatske 1962. godine darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

Glagolitica I-20.

Staroslavenska gramatika.

Knjiga od 12 fol. formata 20 x 28,7. Izvorni naslov: *Gramatica Slavica dialecti Veteris.* Prvi list, na kojem je ispisan naslov, nije paginiran.

Fol. 1r: *Alphabetum divi Hieronymi.*

Fol. 1v: *Brevis gramatica Slavica Dialecti veteris.*

Fol. 3v: *Caput secundum: De euphoria.*

Fol. 4v: *Caput tertium: De tono seu accentu.*

Fol. 5v: *Caput quartum: De scribendis compendiis seu abbreviaturis.*

Fol. 6r: *Notae diacriticae.*

Fol. 6v: *Pars secunda: De nomine ejusque declinatione.*

Fol. 7v: *Casuum inflexiones.*

Fol. 8r: *Consonarum transformatio.*

Fol. 8r: *Paradigmata declinationum*.

Arhivu Hrvatske 1962. godine darovao Branko Kursar iz Rijeke (Akvizicija br. 14/1962).

1.2. *Isprave*

Popis što ga je izradio R. Strohal donosi glagoljske isprave i rukopise koji su se nalazili u Zemaljskom arhivu u Zagrebu 1910. godine. Ovdje donosimo usporednu tabelu Strohalova popisa sa sadašnjim oznakama gdje se nalaze odnosne isprave.²²

1	DMV 43	26	Glagolitica II-11a
2	DMV 127	27	Glagolitica II-12
3	?	28	Glagolitica II-13
4	DMV 388	29	Glagolitica II-15
5-7	Glagolitica II-1a	30	Glagolitica II-16
8	Glagolitica II-1	31	Glagolitica II-17
9	Glagolitica II-1b	32	Glagolitica II-18
10	Monasteria Paulinorum, Monasterium S. Salvatoris br. 19	33	Glagolitica II-20
		34	Glagolitica II-23
11	DMV 572	35	Glagolitica II-24
12	Monasteria Paulinorum, Monasterium S. Salvatoris br. 20	36	Glagolitica II-26
		37	Glagolitica II-28
13	DMV 595	38	Glagolitica II-29
14	Acta varia ecclesiastica, Monasterium BVM de Zaszichno br. 10	39	Glagolitica II-30
		40	Glagolitica II-32
		41	Glagolitica II-33
15	Isto, br. 11	42	Glagolitica II-38
16	Isto, br. 12	43	Glagolitica II-41
17	DMV 670	44	Glagolitica II-44
18	DMV 733	45	Glagolitica II-45
19	DMV 797	46	Glagolitica II-47
20	DMV 798	47	Glagolitica II-48
21	Glagolitica II-3	48	Glagolitica II-49
22	Glagolitica II-4	49	Glagolitica II-50
23	Glagolitica II-6	50	Glagolitica II-51
24	Glagolitica II-7	51	Glagolitica II-52
25	Glagolitica II-10		

²² Od isprava iz popisa što ga donosi R. Strohal nedostaje jedino ona pod br. 3: Bakar, 1439. srpanj 28. Knez Štefan Frankopan uzvisuje svoga vjernoga slugu Frana Batišića na

Popis isprava Glagolitica II.

1. Krk, 1464, kolovoz 15.
Knez Ivan Frankopan daruje crkvu sv. Ivana na Sužanu kod Omišlja svome faturu Marinu Gujašiću.
Kopija iz 1724. godine.
(Š br. 146; usp. VZA XII, 128-129).
Omišalj, 1465. studeni 10.
Knez Ivan Frankopan određuje međe među Vlasima na Krasu kod Omišlja.
Kopija iz 18. st.
(K br. 78 Š br. 150)
Krk, 1468, kolovoz.
Knez Ivan Frankopan zabranjuje Vlasima kod Omišlja da prelaze dalje od svojih međa.
Kopija iz 18. st.
(K br. 84 Š br. 157)
- 1a. Senj, 1483, sviibanj 19.
Senjski vicekapetan Laclav javlja Kaptolu senjskom odluku suda u parnici Darojić Ivana i popa Nemanića.
Pergamena. Pečat otkinut.
(Š br. 194 VZA XII, 129)
- 1b. Jablanac, 1485. travanj 11.
Pop Luka Mikulanić iz Jablanca obećava platiti dug Kaptolu senjskom.
Kopija iz 17. st.
(Š br. 201; Usp. VZA XII, 129-130)
2. Kastav, 1531. veljača 12.
Petru Furiću njegova sestra Perpeta daje svoj dio očinstva.
Papir.
(VDA II, 179)

čast vlastelina. Izvornik na pergameni, viseći pečat. U primjedbi R. Strohal navodi da ju je on priredio za tisak. R. Strohal, Glagolski spomenici u kr. zemaljskom arhivu, 197. U popisu tzv. »Izložbene zbirke« ta se isprava krivo navodi pod nadnevkom 1539. kolovoz 28, a kao signaturu označuje sa »Varia acta«.

3. Pokupsko, 1534. travanj 2.
Ugovor između kneza Petra Keglevića i Stipana Strizoja glede prokulabije grada Pokupsko.
Papir, pečat.
(VZA XIII, 15)
4. Gaza kraj Karlovca, 1535.
Jure Škirin, Jure Slipčić i Jure Marčac prodaju svoja zemljišta plebanušu Jurju.
Pergamena, pečat otkinut.
(VZA XII, 64-65)
5. Kastav, 1537. prosinac 8.
Frančisko Kokrušić izjavljuje da je njegova žena Domeniga prodala jednu zemlju Petru Furiću.
Papir.
(VDA II, 180)
6. Pečeno, 1538.
Lovrinac Cogulić prodaje komad vinograda i puste zemlje Vidaku iz Perne.
Pergamena, viseći pečat.
(K br. 236 VZA XII, 65-66)
7. Iz Karlovačkog kotara, 1543.
Sudac Ivan Herendić potvrđuje da su gospođa Klara Vojkovića i njezin sin Ivan kupili imanje od Antuna Vlaha.
Papir, jedan pečat; dva pečata otpala.
(VZA XIII 16)
8. Kastav, 1544. kolovoz 17.
Marko Soštarić i njegova kći Manda prodaju kuću Petru Furiću.
Papir.
(VDA II 180)
9. Bakar, 1547.
Račun Jurja Pečarića o troškovima za popravak krova na crkvi sv. Jurja u Bakru i račun o sabranom novcu za njegova strica.
Papir.
(VZA XIII, 16-17)

10. Bakar, 1548. rujan 17.
Kata, kći pokojnoga Andrije Pećarića izmiruje se sa svojim bratom Jurjem i nagađaju se o podjeli posjeda i isplati dugova.
Papir.
(VZA XIII, 17-18)
11. 1551.
Parnica i izmirenje Tomaša, Luke i Šimuna s Mikulom Šinkovićem.
Pergamena. Oštećena i nečitka. Viseći pečat.
- 11a. Bakar, 1558. listopad 20.
Pero Denti, bakarski kapetan, kupuje od Vida Derpčića komad vinograda u Martinšćici.
Papir.
(VZA XII 66-67)
12. Mahićno (Hrnetić), 1563.
Mike Šukal i brat mu Matak prodaju komad zemljišta svome stričiću Grguru Šukalu; Grgur Šukal i Jurak Šukal zamjenjuju svoje zemlje; Tomaš i Grgur Šukal uzajamno se daruju.
Pergamena, viseći pečat, oštećen. Na poleđini zapisano: Dar Bonifačića 1885. iz Baške.
13. Gerovo, 1570. listopad 3.
Ambrož Merle javlja da je kupio u Gerovu tri polutke zemlje.
Pergamena, pečat otkinut.
(VZA XII, 69)
14. Kastav, 1572. ožujak 27.
Oporuka Filipa Furića.
Papir.
(VDA II, 182-183)
15. Drivenik, 1574. veljača 24.
Pregovori za bir (daću) za zemljište »Čistine« između Driveničana i baštinika Gržanovih.
Papir.
(VZA XII, 69-70)

16. Grižane, 1578.
Presuda u sporu oko zemlje između Martina Šimkovića i Frana Mavrinića.
Papir.
(VZA XII, 70-71)
17. Grižane, 1582. siječanj 29.
Mikula Barbarić kupuje na dražbi zemljište pokojnoga Frana Mavrinića, zvano Dolac, u Kamenjaku.
Papir.
(VZA XII, 71)
18. Kotor kraj Grižana, 1583. prosinac 16.
Oporuka Marice udove Postolarić.
Papir.
(VZA XII, 72)
19. Ozalj, 1581. siječanj 19.
Isprava o prodaji zemlje.
Pergamena. Pečat otpao. Oštećena i nečitka.
20. Grižane, 1591. travanj 22.
Ivan Glušić prodaje komad vinograda Stipanu Kovačiću.
Papir.
(VZA XII, 72-73)
21. Crikvenica, 1597. svibanj 22. i lipanj 2.
Presuda Stipanu Katričiću koji je bio optužen da je njegov sin Matij polupao jedno zvono u samostanskoj crkvi.
Papir, 2 lista.
(VDA II, 183-184)
22. Grižane, 1598. svibanj 3.
Jelena Barinević i sin joj Juraj prodaju jednu zemlju u Zagorju Jeleninu pastorku Bariću.
Papir.
(VDA II, 184)
23. Hum, 1599. siječanj 3.
Brte Gržinić, tkalac, i Grže Bilinić Ličanin zamjenjuju neka zemljišta.

- Pergamena.
(VZA XII, 73)
24. Grižane, oko 1600.
Neka žena tuži se na svoga sestrića Mikulu Kulentića da je pogazio svoje obećanje u vezi sa zemljom koju mu je dala na obradu.
Papir. Nedostaje svršetak.
(VZA XII, 78)
25. 1603. lipanj 2.
Popis kmetova s naznakom njihova podavanja u novcu.
Papir.
26. Grižane, 1606. svibanj 1.
Spor između Grižanaca i Drivničana u vezi s istjerivanjem stoke.
Papir.
(VZA XII, 73-74)
27. Kastav, 1609. kolovoz 3.
Presuda u svezi s jednom mirinom u sporu među braćom Varlini.
Papir.
(VDA II, 185)
28. Bakar, 1610. prosinac 13.
Julije Čikulin piše knezu Martinu Juretiću u Bribir da popu Andriji Anželiću iz Grižana dade lanjsku pšenicu po mjeri.
Papir.
(VZA XIII, 24)
29. Novi, 1615. listopad 28.
Oporuka Mikule Kargačina.
Papir. Drugi list otrgnut. Notarski znak.
(VZA XII, 74-75)
30. Grižane, 1616. rujan 4.
Oporuka Marice Frujinić.
Papir. Oštećena.
(VZA XII, 75-76)

31. Bakar, 1620. siječanj 25.
Kopija parnice između sela Grižane i Driveničana u svezi s granicama između ta dva mjesta.
Papir.
32. Grižane, 1620. rujan 21.
Matij Marušić daruje komad zemljišta Antonu Folkoviću, a ovaj mu daje jalo-
vicu i dvije koze procijenjene na 40 libara.
Papir. Dvije bilješke, jedna iz 1620. a druga od 31. ožujka 1733. godine.
(VZA XII, 76-77)
33. Bribir, 1625. svibanj 10.
Jelena, udova Antona Kalafatića, kupuje kućište s pridvorima od Matije Župa-
nića.
Papir.
(VZA XII, 77-78)
34. Vrhovec, 1627. svibanj 20.
Stana Novaković, udova Pavla, sa svojim kćerima prodaje vinograd i šumu Šte-
fu Mihalcu i njegovim sinovima.
Pergamena, viseći pečat.
35. Crikvenica, 1627. listopad 4.
Sudac Grgur Katnić kupuje vinograd i njivu od Jurja Antića za 12 dukata.
Papir.
(VDA II, 186-187)
36. Crikvenica, 1627. listopad 4.
Sudac Grgur Katnić kupuje vinograd »Pod Gorom« od popa Mikule Kovačića
za 22 dukata.
Papir.
(VDA II, 187)
37. Grižane, 1633.
Ivan Barona kupuje jedno selište od zetova pokojnoga Ivana Bahorića.
Papir. Oštećen. Bilješka od 2. studenoga 1661. dosta nečitka.
(VDA II, 188)

38. Bakar, 1645. travanj 21.
Matěj Pečarić kupuje kuću od Grgura Pečarića za 45 dukata. Pergamena. Pečat otkinut.
(VDA II, 191-192)
39. Grižane, 1646.
Ivan Pilašić daruje Matiji Benko komad zemlje i stablo na međi Matijeve i njegove zemlje, a Matija Benko oprašta Ivanu Pilašiću dug od 27 libara i daje mu jedne hlače.
Papir.
40. Grižane, 1655. siječanj 20.
Matija Gašparović daruje Matiji Košulandiću jedan komad zemlje, a Matija njemu jednu ječermu dobroga sukna.
Papir.
41. Panač (?), 1670. prosinac 11.
Pop Mikula Čubranić prodaje komad zemlje popu Mihovilu Šeršiću.
Papir.
(VZA XII, 78)
42. Krk, 1687. kolovoz 23.
Mika Škrpčić prodaje svome bratu Menku vinograd i dio kuće.
Papir.
43. Krk, 1689. srpanj 3.
Mika Škarbčić prodaje komad zemlje Peri Škarbčiću.
Papir.
44. Zadar, 1692. studeni 4.
Zadarski knez određuje u ime Anzula Fafunića (Fanfogne) glede maslina; zabranjuje seljacima dolaziti na zemlje koje je A. Fafunić dao na uživanje Luciji Vukojevoj te težati trsje i masline koje je dao kapelanu crkve sv. Tome.
Papir. S druge strane talijanski prijevod i suhi pečat.
(VDA II, 195)
45. Zadar, 1698. kolovoz 1.
Zadarski knez nalaže sucima Dobre Poljane da uredе pitanje pudarije (čuvanja) vinograda.

- Papir. S druge strane talijanski prijevod.
(VDA II, 195)
46. Baška, XVII ili XVI st.
Računi nekoga popa.
Papir.
47. Zadar, 1704. listopad 30.
Zadarski knez zabranjuje seljacima Dobre Poljane pasti marvu po zemljištu gospođe Marije, udove kneza Antuna Fafunića.
Papir. Na poleđini talijanski prijevod i suhi pečat.
(VDA II, 196)
48. Zadar, 1716. svibanj 18.
Zadarski knez zabranjuje seljacima Dobre Poljane pasti marvu na zemljama gospođe braće Fafunića.
Papir. Na poleđini talijanski prijevod.
(VDA II, 197)
49. Zadar, 1716. listopad 3.
Zadarski knez nalaže sucima Banja da zapovjede Mihi Mihoviloviću da se preseli iz Močira u mjesto Ljuto na školju Dobre Poljane.
Papir. Na poleđini talijanski prijevod i suhi pečat.
(VDA II, 197)
50. Zadar, 1733. srpanj 30.
Generalni providur Dalmacije i Albanije zapovijeda na molbu doktora Ante Fafunića Jadreskima iz Mrljana da prepuste zemlju u Vodoščani dijaku Jakovu Peteriću, zatim da imadu urediti kanale i pognojiti i posaditi masline.
Papir. Na drugom listu talijanski prijevod i suhi pečat.
(VDA II, 202)
51. Zadar, 1742. siječanj 9.
Zadarski knez Anton Barbaro nalaže Ivi Kostiliću da doveze iz Mrljana u Zadar posječena drva što mu je platio Anton Fafunić.
Papir. S druge strane talijanski prijevod i suhi pečat. Na poleđini bilješka glagoljicom da je naredba naložena Ivi Kostiliću.
(VDA II, 203)

52. Zadar, 1758. listopad 11.
Zadarski knez nalaže sucima Dobre Poljane da seljaci uredi masline i obrađuju zemlje što ih drže u zakupu od Fafunića, a koje su zapustili obrađivati. Papir. S druge strane talijanski prijevod. Na poleđini bilješka glagoljicom i talijanski o izvršenu nalogu.
(VDA II, 206)
53. Dubašnica, 1764. ožujak 3.
Luca, žena pok. Gamete iz Poljida, prodaje Dolac Pavlu Milčetiću.
Papir. Dodana i dva kasnija zapisa o tijeku prodaje.

2. Hrvatskoglagoljski notarijat Dubašnice i Vrbnika

Razvoj hrvatskoglagoljskog notarijata ide usporedo s razvojem i djelovanjem latinskog notarijata u priobalnim komunama. U krajevima gdje živi isključivo hrvatsko stanovništvo, od najstarijih vremena izdaju se i isprave na narodnom jeziku. Na jači razvitak hrvatskoglagoljskog notarijata utjecale su i političke prilike. Općine koje su bile trajnije pod mletačkim vrhovništvom u većini slučajeva imaju notarijat talijanskog tipa s ispravama na latinskom jeziku. Ipak i u tim općinama postoje tumači, osobito u općinskim kancelarijama, koji su običnom puku nerazumljivim latinskim jezikom pisane isprave tumačili, odnosno prevodili. Uz »tumačenje« ili »prevođenje« sačuvali su se primjeri sve do 18. st. izdavanja isprava i na hrvatskom jeziku pisanih glagoljicom bilo usporedno s latinskim ili talijanskim ispravama ili samostalno. Takav je slučaj i na zadarskom području za koje su glagoljske isprave samostalno ili s talijanskim tekstom sačuvane u arhivu obitelji Fanfogna-Garagnin.²³

Poseban razvoj notarijata imamo na otoku Krku gdje je djelovao razvijeni hrvatskoglagoljski notarijat za područje otoka Krka.²⁴

Prema sačuvanosti hrvatskoglagoljske notarske građe Krk je jedinstven primjer, što je posljedica političkog položaja i razvitka komuna u Primorskoj Hrvatskoj. Dok je, naime, u ostalom području koje je više bilo pod mletačkim utjecajem gotovo redovito prisutan latinsko-talijanski notarijat i za šire područje distrikta, a isprave na glagoljici su rijetke, na razvoj hrvatskoglagoljskog notarijata na Krku

²³ Usp. Arhiv Hrvatske, Glagolitica II, br. 44-53 i H. Morović, nav. mj.

²⁴ O hrvatskoglagoljskom notarijatu Krka usp. Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, 18-20; M. Bolonić, nav. mj., 283-339.

osobit utjecaj imalo je djelovanje kancelarije krčkih knezova. Njihov utjecaj proširio se i preko granice otoka, posebno na Vinodol i Gacku.²⁵

Sačuvane hrvatskoglagojske isprave potječu iz kneževih kancelarija i iz uređenog hrvatskoglagojskog notarijata.

Krčki knezovi izdavali su isprave na latinskom i hrvatskom jeziku. Kao dokaz njihove vjerodostojnosti, isprave su bile providene pečatom pa se i nazivaju *pečatnice*. Na tim ispravama nije bilo naznačeno ime kneževa kancelara ni notara. Takve su isprave što ih je izdao knez Ivan Frankopan 29. listopada 1453, 15. kolovoza 1464, 12. kolovoza 1470.²⁶ i dr. Isprave, na kojima nije bilo naznačeno ime kancelara ili notara, obično su završavale bilješkom: *dasma ta naš list otvoren pod našim pečatom ... ili pod naš pečat navadni ... ili s pečatom*. U nekim slučajevima navodi se ime kneževa kapelana. Tako u ispravi od 11. travnja 1454. stoji: *A pisah ja pop Ivan Hodanić po zapovidi moga gospodina*²⁷ ili u ispravi od kolovoza 1468: *Ja pop Mikula, pisac z Omišlja i nodar cesarski pupliki, pisah ovo sa zapovidju kneza Ivana*²⁸.

Svjedočanstvo o općinskim kancelarijama, gdje je vjerojatno bila razvijena i notarska služba, pružaju nam isprave u kojima se potpisuje *pisac od komuna, pisac općini*, jednostavni *pisac* ili *kanciler*²⁹. U ovom posljednjem slučaju iz godine 1450. stoji naslov: *Ja pop Matko ... kanciler baški i notar cesarov*, što pokazuje da je općinski kancelar ujedno obavljao i službu notara, kako je i inače čest slučaj u latinsko-talijanskom notarijatu:

O hrvatskoglagojskom notarijatu teško je govoriti za najstarije razdoblje iz kojega su sačuvani pojedini primjerci hrvatskoglagojskih isprava, ali u kasnijem prijepisu. To je isprava iz 1100. godine koju je pisao *Kirin, sin Radonin, pisac od komuna Dobrina ... molen od Dragoslava i biskupa*³⁰. I druga isprava iz 1230. godine sačuvana je u kasnijem prijepisu, a pisao ju je *Mikula, sin Petra Balištrara, pisac od*

²⁵ Tu im je ostao trajan trag u općepoznatim aktima 13. i 14. st. – u Vinodolskom zakoniku (1288), u Senjskom i Vrbničkom statutu (1388). I velik dio isprava pavlinskih samostana u Hrvatskom primorju izdan je u kancelariji krčkih knezova. Usp. M. Bolonić, nav. mj., 285.

²⁶ Š br. 117, 146, 160.

²⁷ Š br. 119.

²⁸ Š br. 157.

²⁹ Š Dodatak 1, br. 51, 104, 157.

³⁰ Š Dodatak 1.

*komune Dobrina ... prošen od Jurja i od više imenovanih*³¹. Prvi izvornik u kome imamo svjedočanstvo o općinskom pisaru notarar potječe iz 1321. godine. Pisao ju je *Rumin pisac općini dobrinske*³². U kasnijim ispravama, osobito onima sačuvanim u arhivima pavlinskih samostana, gotovo redovito dolazi spomen *pisca* – notara. Tako u darovnici Ivana Mikulanića kojom samostanu sv. Spasa u Senju daruje jednu zemlju 11. kolovoza 1375. godine potpisuje se *Mirša prvad, ki sam pisac opći*³³.

Istom 1450. godine imamo prvu potpunu titulu kancelara i notara carskom oblašču. Ta je isprava providena i notarskim znakom:³⁴ *A ja pop Matko sin Vida budućago v Baški kanciler baški i notar cesarov općini moćiju*. Kasnije sve više se pojavljuju pisari isprava s naslovom samo notara i to s *carevu oblastju* (imperiali auctoritate)³⁵. Istovremeno se pojavljuju i notari apostolskom oblašču (apostolica auctoritate). Od početka XVI. st. notari se potpisuju *notar publik* (ili *puplik*), a u XVII. st. ustaljuje se naziv *notar po oblasti benetačkoj* premda mu je potvrda već u ispravi notara popa Jurja Pšeničića od 8. rujna 1490. godine gdje se on potpisuje kao *notar publik i sud(a)c urdinani i potvreni vzmožne i vzveličane svitle ... kom' gospodinom Markom Lordanom*³⁶.

Dok su sve do 16. st. sačuvane samo pojedinačne izdane isprave, od početka 16. st. pa sve do početka 19. st. imamo sačuvane i sistematske notarske protokole pisane glagoljicom. Uz redovito vođenje notarskih protokola, pojedini notari su isprave upisivali i u tzv. kopijalne knjige ili registre klera, bratovština i privatnika o čemu iscrpne podatke donosi Vj. Štefanić.³⁷

Pisci najstarijih hrvatskoglagoljskih isprava redovito su popovi glagoljaši, koji su bili ili kancelari ili suci, a sebi pridaju naslov *pisac opći*, kasnije, nakon 1450. *notar cesarov* ili *apostolskom oblašču*.³⁸ Sve do Tridentskog sabora (1543–1563) čini se, hrvatskoglagoljski notari su uglavnom svećenici. Budući da je Crkva na Tridentskom saboru nastojala svećeničku djelatnost ograničiti isključivo na crkvenu

³¹ Š br. 4.

³² Š br. 10.

³³ Š br. 24.

³⁴ Š br. 104.

³⁵ Usp. ispravu od 11. ožujka 1487. Š br. 215.

³⁶ Š br. 230.

³⁷ Vj. Štefanić, nav. mj., passim.

³⁸ Š br. 25, 58, 61, 104, 150, 214.

službu, počela je kleru braniti obavljanje svjetovnih poslova. Ipak još 1558. godine na otoku Krku ima 22 svećenika notara.³⁹ Još 1528. godine biskup Natalis a Turre strogo opominje svećenike notare da će ih suspendirati od obavljanja notarskih poslova, ako ne budu uredno vodili svoje redovite protokole kao i njihov indeks.⁴⁰ Krčki biskup, mletački plemić Petar Bembo (1564-1589), zabranjuje 1567. svećenicima da obavljaju notarske poslove bez posebnog odobrenja biskupa.⁴¹ Tri godine kasnije (1570) naređuje da do daljnjega nijedan svećenik ne smije vršiti notarsku službu niti imati notarsku kancelariju makar imao i njegovu prijašnju dozvolu.⁴² Budući da na otoku nije bilo osoba koje bi mogle obavljati notarsku službu, na molbe mještana odredio je posebnu komisiju, kojoj je osobno predsjedao, da ispita koji bi svećenici bili podesni za notare i 1571. godine dao je sedmorici najspobnijih odobrenje za obavljanje notarske službe.⁴³ Popovi glagoljaši obavljaju notarsku službu sve do početka 17. st., a tada ih zamjenjuju notari svjetovnjaci. To je značilo i početak potiskivanja hrvatskoglagoljskog notarijata i sve jači utjecaj tali-

³⁹ Usp. M. Bolonić, nav. mj., 288-289.

⁴⁰ Biskupski arhiv Krk, Spisi biskupa Natalisa a Turre – X cap. (5. svibnja 1528.): »Decimo, quod possit omnes notarios presbyteros civitatis et insulae Veglae amovere ab ipsorum officio si eorum protocolla ordinaria seu ejus alfabetus descripta non fuerint, ab huiusmodi essercitio notariatus suspendere et privare una cum nostro vicario reverendo domino Dominico de Rinaldis, facta prius monitione si non paruerint in rebus a jure permissis«. Usp. M. Bolonić, nav. mj., 288.

⁴¹ Biskupski arhiv Krka, Spisi biskupa Petra Bembo: »Che niuno prete facci l'ufficio del nodaro senza l'approbazione del vescovo sotto pena di lire 25, per cadauno instrumento et di suspensione per mesi sei«. Usp. M. Bolonić, nav. mj., 289.

⁴² Ondje: »Il reverendissimo monsignor Pietro Bembo... vescovo di Veglia... per piu ragioni et cause fece intender per me presbitere Matteo Sablich interprete alli sacerdoti della sua diocese che oggi alla sua presentia secondo il costume si sono congregati, che niuno di loro per altro non debba essercitare la nodaria et cancellaria per l'isola, se ben havesse havuto licentia di Sua S. Reverndissima fin tanto che de quella altro ordine non sara dato, comandando anco cancellier di dover annotar la presente inhibitione nelli atti della Cancellaria«. Usp. M. Bolonić, nav. mj., 290.

⁴³ Ondje: »12. genaro 1571. Conosciuto sia che da Noi Pietro Bembo la grazia di Dio et della Sede Apostolica vescovo di Veglia par li molti dessordini et inconvenienti, che ogni giorno intendevamo sia stata il decimo di agosto prossimo passato nella congregatione universale de nostri sacerdoti diocesani, a loro prohibita nodaria et cancellaria per l'isola fino altro ordine nostri, che per la molta instantia delli deputati di i luochi fattosi considerando il bisogno grande che si ha di queste persone, senze le quali si parisce grande male per non esser altri che possono essercitar la nodaria sodetta (podcrtao J. K.), deliberarremo li di passati a fine di rimediar come per debito del officio nostro siano tenuti a detti mancamenti, di far esaminar tutti li sacerdoti a questo essercicio di nodaro per privilegio approvati, per li conti signor Hippolito Craijadoro et signor Francesco Bomartini a cio eletti ac deputati tra li quali diligentissime alla presentia nostra esaminati et visti, i loro privilegi, come piu idonei et piu sufficienti de loro oppinione a tal essercitio admetteremo...«. Usp. M. Bolonić, nav. mj., 290.

janskog notarijata jer i u sela dolaze notari iz Krka koji pišu talijanski. Unatoč tome, hrvatskoglagoljski notarijat očuvao se sve do u drugo desetljeće 19. st. kada je 1821. godine austrijska vlast ukinula stari tip notarijata. Prema podacima što ih donosi M. Bolonić može se evidentirati ukupno 134 notara koji su pisali glagoljicom.⁴⁴

U 18. st. najveći dio notarske djelatnosti vezan je za dvije obitelji u kojima je notarijat bio nasljedan. To su u Vrbniku obitelj Petris (Petriš): Petar (1701-1727), Antun Petrov (1727-1769), Antun Antunov (1765-1772) i Ivan (1779-1818); u Dubašnici obitelj Sormilić: Juraj (1715-1749), Ivan (1741-1788) i Pavao (1797-1814). M Bolonić donosi popis svih notara koji su pisali hrvatski glagoljicom i latinski na otoku Krku.⁴⁵

Djelatnost razvijenog hrvatskoglagoljskog notara slična je latinskom odnosno talijanskom notarijatu u Hrvatskom primorju. Oni su morali voditi protokole, a na zahtjev stranke izdavali su isprave o pravnome poslu. Među sačuvanom građom postoje i koncepti isprava koje su naknadno notari prepisivali u čistopis svojih protokola. Budući da su notarske knjige bile javno-pravne isprave koje su notari vodili kao službene osobe (auctoritate imperiali, auctoritate apostolica), notarski su protokoli bili pod nadzorom službene vlasti – mletačkog providura, a za notare svećenike i pod nadzorom biskupa. Krčki providur je ovjeravao notarske knjige. Tako se na kraju protokola notara Ivana Stašića iz Vrbnika (1670-1675) nalazi zapis: *Na 13 maja 1675. ja Ivan Stašić prežentah rečene ati presvitlome gospodinu providuru K... vane terminaciji ... jenerala od Dalmacije*. Krčki providur se potpisuje ispod toga latiničom: *Marin de Molin proveditor*.⁴⁶ Vrbnički notar Petar Petriš (1704-1709) dvaput godišnje podnosi na uvid svoj protokol u providurovu kancelariju u Krku. Takve potvrde imamo i kod drugih notara. U knjizi notara Jurja Sormilića iz Dubašnice (1726-1734) na listovima 11, 21, 38, 75, 101 i 103 ovjeru je kratkom talijanskom formulom učinio mletački rektor otoka.⁴⁷

U Arhivu Hrvatske spisi hrvatskoglagoljskog notarijata već prije bili su podijeljeni u tri skupine, koje i mi zadržavamo u ovom popisu:

1. Notarski (uvezani) protokoli

⁴⁴ Vj. Štefanić, nav. mj., str. 20 navodi da je od godine 1100-1815. pronašao 120 glagoljskih pisara javnih isprava. M. Bolonić, nav. mj., 313.

⁴⁵ M. Bolonić navodi imena notara po mjestima, s godinom djelovanja i naslovom koji su imali. Nav. mj., 313-321.

⁴⁶ Ondje.

⁴⁷ Arhiv Hrvatske, Glagoljski notarski protokoli, knjiga br. 7.

2. Koncepti notarskih protokola i pojedinačne izdane isprave

3. Dijelovi hrvatskoglagoljskog notarijata u Vrbniku.

Prva i druga skupina dospjele su u Arhiv Hrvatske nakon 1931. godine iz arhiva Kotarskog suda u Krku gdje su se ranije čuvala.⁴⁸ Građa je u Arhivu Hrvatske restaurirana, jer je bila oštećena od vlage i požara te su notarski protokoli uvezani u posebne sveske.

Treća skupina, Hrvatskoglagoljski notarijat Vrbnika, prispjela je u Arhiv Hrvatske 1962. godine. Tu je građu Arhivu Hrvatske poklonio 4. rujna 1962. godine Branko Kursar iz Rijeke.⁴⁹ Glagoljski dio pisanih rukopisa, koji je također Branko Kursar poklonio Arhivu Hrvatske, uvršteni su u zbirku *Glagolitica I – rukopisi* i već su opisani na prethodnim stranama, kao *Glagolitica I*, br. 15-20.

Među prvom i trećom skupinom nalaze se protokoli i spisi pisani i talijanskim jezikom. U popisu donijet ćemo najprije glagoljski, a nakon svake skupine i talijanski pisane spise, kako bi se dobila zaokružena slika o cjelini te građe što se odnosi na otok Krk. Budući da su u Arhivu Hrvatske protokoli naknadno restaurirani i uvezani u knjige, oni se vode posebno od skupine neuvezanih glagoljskih spisa koji također pripadaju hrvatskoglagoljskom notarijatu i odnose se na Dubašnicu.

2.1.1. Notarski uvezani protokoli pisani glagoljicom

Knjiga 7: Treći protokol notara Jurja Sormilića iz Dubašnice (1726-1734), fol. 173. Zadnja strana oštećena. Na prvom listu piše: *Na dan 9 marča 1726*, a ispod toga: *Ovo je protokol treći mene Jura Sormilića od oblasti benetačke nodara puplika*.

Knjiga 8: Četvrti protokol notara Jurja Sormilića iz Dubašnice (1734-1737), fol. 298. Na prvom listu stoji: *1734 – Protokol četvrti mene Jura Sormilića, nodara od oblasti benetačke pupliki od dneva 25. enara leta kako e zgora i tvrdim s moju ruku kako će bit zdola pisano u se stvari*.

Knjiga 9: Šesti protokol notara Jurja Sormilića iz Dubašnice (1739-1741), fol. 302. Na prvom listu stoji: *U ime bože. Amen. Leta od poroženja Divojačkoga dan od četrtka 2. julefa 1739. indicijon drugi. Ovo je protokol mene Jura Sormilića po[k.] Matija nodara puplikoga od oblasti benetaške protokol šesti kako će bit pisano zdola pravo u veru*.

⁴⁸ Vidi bilješku br. 3.

⁴⁹ Vidi bilješku br. 4.

Knjiga 10: Dio protokola notara Jurja Sormilića iz Dubašnice (1744-1746), fol. 99.

Knjiga 11: Drugi protokol notara Ivana Sormilića iz Dubašnice (1752-1754), fol. 202 (193 lista teksta i 9 listova kazala). Na prvom listu piše glagoljicom: *U ime bože. Amen. Leta od porođenja divo[jačkoga] dan od nedile 12 marča 1752, indicijuna 15. Ovo e protokol drugi mene Ivana Sormilića nodara puplikoga od oblasti benetaške od kaštela dubašnanskoga.*

Knjiga 12: Treći protokol notara Ivana Sormilića iz Dubašnice (1754-1759), fol. 296 (291 list teksta i 5 listova kazala). Na prvom listu piše: *U ime bože. Amen. Leta od porođenja divo[jačkoga] dan od petka 6. decembra 1754, indicijon 2. Ovo e protokol treći mene Ivana Sormilića od oblasti benetaške, nodara puplika stoećega u kaštel od Dubašnice u selo sv(etog)a Antona.*

Knjiga 13-14: Koncept protokola notara Ivana Sormilića iz Dubašnice (11. svibnja 1755 – 11. studenoga 1755), fol. 28. Prvih pet listova oštećeno od vlage.

Četvrti protokol notara Ivana Sormilića iz Dubašnice (1759-1763), fol. 299. Na prvom listu stoji: *Četvrti protokol Ivana Sormilića od oblasti benetaške nodara puplika u kašteletu od Dubašnice u selu Sv. Antuna.*

Knjiga 14: Notarski protokol notara iz Dubašnice Ivana Sormilića (1769-1792), fol. 258.

Na prvom listu stoji: *U ime Bože. Amen. Leta od porođenja divo[jačkoga] dan od četrtka 25. enara 175[9]. ovo e protokol četrti mene Ivana S[ormilića] od oblasti benetaške nodara pup[lika] u kaštel od Dubašnice u selu sv(etog)a An[tuna].*

Knjiga 15-16: Notarski protokol notara iz Dubašnice Ivana Sormilića (1769-1772).

Koncept protokola notara Ivana Sormilića iz Dubašnice (24. studenoga 1774. – 1. svibnja 1775), fol. 30.

Knjiga 17: Protokol notara Ivana Prašnića iz Dobrinja (1756-1761), fol 276. Veoma oštećen od vatre.

Knjiga 18: Protokol notara Pavla Sormilića iz Dubašnice. Prvi dio (1796-1804), fol. 55; Drugi dio (1781-1814), fol. 152. Djelomično je pisan i talijanski.

2.1.2. Notarski protokoli grada Krka

Knjiga 1: Protokol notara Girolama Cicuta (1667-1692), fol. 223. Oštećen od vatre.

Knjiga 2: Protokol notara Antonija dalla Nave, Nicola dalla Nave i Giacomina dalla Nave (1658-1692). Fol. 161. Oštećen od vatre.

Knjiga 3: Protokol notara Antonija Zubranich (1711-1718). Fol. 211. Oštećen od vatre.

Knjiga 4: Protokol notara Gerolama Cernizza (1734-1760). Fol. 192.

Knjiga 5: Protokol notara Antonija dalla Nave (1744-1777). Fol. 185, prva dva lista bez folijacije i 8 listova kazala. Na kraju dodano 35 fol. spisa.

Knjiga 6: Protokol notara Ivana Baffo iz Omišlja (1777-1784). Fol. 269. Tri prve strane s manjim oštećenjem.

Knjiga 19: Protokol notara Fiosafata Staniceo (1781), Biasio Antonio Franco (1781-1794), Antonio Girolamo Calergi (1794), Marco Franco (1794-1798), Pietro Moretti (1798), Mattio Giuriceo (1799-1801), Marco Franco (1801), Antonio Purga (1802-1804), Marco Franco (1805-1806). Fol. 133.

2.2. Koncepti notarskih protokola Dubašnice

Sadrži četiri kutije uglavnom koncepata notarskih protokola što su ih pisali Juraj, Ivan i Pavao Sormilić za razdoblje 1745-1818. godine, te Juraj Milčetić za razdoblje 3. II. 1804. – 15. II. 1808. Ovaj posljednji pisao je hrvatski latinicom. Uz koncepte pisane hrvatski glagoljicom ima i notarskih spisa pisanih na talijanskom jeziku. Građa je u kutijama poredana po sveščićima. U popisu donosimo broj kutije, sveščića s vremenskim rasponom spisa.

Kutija 1. *Dubašnica. Notarski koncepti Jurja i Ivana Sormilića*

1. 3. lipnja 1745. – 26. prosinca 1745.
2. 23. siječnja 1746. – 17. ožujka 1746.
3. 16. siječnja 1752. – 15. veljače 1752.
4. 22. veljače 1752. – 6. travnja 1752.
5. 8. travnja 1752. – 6. kolovoza 1752.
6. 15. kolovoza 1752. – 13. lipnja 1753.
7. 1. svibnja 1753. – 17. siječnja 1754.
8. 22. studenoga 1755. – 30. travnja 1756.
9. 21. svibnja 1756. – 11. veljače 1757.
10. 18. veljače 1757. – 9. travnja 1758.
11. 25. svibnja 1758. – 19. studenoga 1758.

12. 2. lipnja 1759. – 16. ožujka 1760.
13. 20. ožujka 1760. – 28. prosinca 1760.
14. 22. siječnja 1761. – 8. rujna 1761.
15. 22. prosinca 1763. – 3. ožujka 1764.
16. 25. ožujka 1764. – 13. svibnja 1764.
17. 30. svibnja 1764. – 11. lipnja 1764.
18. 12. lipnja 1764. – 10. rujna 1764.
19. 6. kolovoza 1766. – 23. svibnja 1767.
20. 7. svibnja 1768. – 12. lipnja 1768. Izvorni, sedmi protokol notara Ivana Sormilića iz Dubašnice, sačuvan samo djelomično.
21. 13. ožujka 1768. – 13. studenoga 1768.
22. 25. siječnja 1770. – 21. rujna 1770.

Kutija 2. *Dubašnica. Notarski koncepti Ivana Sormilića*

1. 1. siječnja 1771. – 2. svibnja 1771.
2. 13. rujna 1771. – 23. listopada 1771. i 12. svibnja 1771. – 14. kolovoza 1771.
3. 4. prosinca 1771. – 26. srpnja 1772.
4. 27. rujna 1772. – 25. travnja 1773.
5. 15. svibnja 1773. – 28. studenoga 1773.
6. 11. siječnja 1774. – 21. studenoga 1774.
7. 2. veljače 1770. – 5. veljače 1781.
8. 1. svibnja 1775. – 23. siječnja 1776; 17. siječnja 1777. – 23. siječnja 1777.
9. 7. veljače 1776. – 23. kolovoza 1776.
10. 1. listopada 1776. – 8. ožujka 1777.
11. 13. travnja 1777. – 21. prosinca 1777.
12. 9. siječnja 1778. – 24. lipnja 1778.
13. 28. srpnja 1778. – 13. siječnja 1779.
14. 16. siječnja 1779. – 21. studenoga 1779.
15. 7. siječnja 1780. – 18. lipnja 1780.
16. 10. veljače 1781. – 4. listopada 1781.
17. 12. ožujka 1782. – 23. listopada 1782.
18. 6. siječnja 1783. – 21. svibnja 1783.
19. 17. ožujka 1785. – 5. lipnja 1785.
20. Razne izdane isprave u razdoblju 1767-1791. godine.
21. Koncepti notarskih zapisa u Dubašnici i Omišlju 1771-1772.

Kutija 3. *Dubašnica. Notarski koncepti većinom Pavla Sormilića*

1. 21. listopada 1793. – 22. lipnja 1794.

2. 15. siječnja 1793. – 22. lipnja 1794.
3. 14. rujna 1797. – 14. ožujka 1797.
4. Travanj 1797. – 1798. U dodatku zapisi i za godine 1801–1804.
5. 16. rujna 1799. – 18. lipnja 1800.
6. 21. lipnja 1800. – 2. siječnja 1801.
7. 13. kolovoza 1802. – 19. prosinca 1802.
8. 19. ožujka 1803. – 28. travnja 1803.
9. Koncepti (i prijepisi) notarijata u Dubašnici 8. rujna 1792. – 7. lipnja 1799.
10. 14. siječnja 1800. – 25. lipnja 1800. (fragmenti)
11. 25. siječnja 1801. – 27. prosinca 1801. (fragmenti)
12. 6. veljače 1802. – 31. prosinca 1802. (fragmenti)
13. 4. siječnja 1803. – 15. listopada 1803. (fragmenti)
14. 20. siječnja 1804. – 21. rujna 1804.
15. 7. siječnja 1805. – 6. prosinca 1805. (fragmenti)
16. 19. veljače 1806. – 20. prosinca 1806. (fragmenti)
17. 4. siječnja 1807. – 25. rujna 1807. (fragmenti)
18. 3. siječnja 1808. – 17. veljače 1808. (fragmenti)
19. 13. listopada 1813. – 28. prosinca 1813. (fragmenti)
20. 2. siječnja 1814. – 27. prosinca 1814. (fragmenti)
21. 1. siječnja 1818.

Kutija 4. *Dubašnica i Krk. Notarski zapisi.*

1. Notarski zapisi na talijanskom jeziku (1796–1823).
2. Notarska knjiga notara Jure Milčetića, pisana hrvatski latinicom (3. veljače 1804. – 15. veljače 1808.), fol. 48.
3. Notarski spisi na talijanskom s izvornim popisom (1775–1830).

2.3. Hrvatskoglagoljski notarijat Vrbnika

Kutija 5. *Vrbnik.*

1. Fragment notarske knjige vrbničkih notara Ivana i Matija Stašića (14. siječnja 1649–1659), fol. 18 i 2 nepotpuna lista.
2. Notarska knjiga Vrbnika (3. svibnja 1657. – 12. studenoga 1659). Mjestimice dosta nečitka. Na kraju nekoliko notarskih isprava piše: *Rečeni Mihovil kurado uficijal daje klicati...* Fol. 91. Kazalo knjige je na fol. 90v–91.
3. Fragment notarske knjige notara Antona Petriša iz Vrbnika (2. srpnja 1769. – 10. veljače 1771). Fol. 28.

4. Repertorij notarskih spisa, talijanski (8. listopada 1808. – 19. veljače 1815).
5. Repertorij notarskih spisa, talijanski (12. siječnja 1812. – 5. siječnja 1813).
6. Repertorij notarskih spisa, talijanski (3. ožujka 1815. – 3. veljače 1817).
7. Kazalo glagoljske notarske knjige. Fol. 2.
8. Izdane isprave vrbničkih notara (1623-1795). Isprave su izdali notari Andrija Tolenić (1623, 1637), Matija Stašić (1636), Ivan Stašić (1649), Matij Stašić (1660, 1662, 1664, 1689, 1696, 1697), Ivan Volarić (1675, 1679, 1696, 1698), Petar Petriš (1678), Antun Dodo (1680), Antun Petrić (1692), Ivan Volarić (1702-1704), Petar Petrić (1702-1726), Antun Petriš (1733-1747., 1751-1770), Ivan Petriš (1783-1795). Za svaku ispravu izrađen je regist i nalazi se uz dotičnu ispravu.
9. Isprave notara Ivana Družinića (17. st?), rodoslovlje obitelji Volarić, Bolonić, Fugošić.

Kutija 8. *Vrbnik*.

Dvije notarske isprave iz Omišlja i Miholjice (1734. i 1767).

Fragment notarske knjige iz Dobrinja (1749) i jedna notarska isprava (1785).

Registar notarske knjige iz Dubašnice.

Talijanska notarska knjiga Krka (1692-1693).

U kutijama 6. i 7. nalaze se različiti spisi na hrvatskom, talijanskom i latinskom jeziku o sporovima oko nadarbine, rodoslovlja, inventari, spisi župskog i dekanatskog ureda u Vrbniku i sl. U kutiji 7. nalaze se također propovijedi na hrvatskom i dramski tekstovi na talijanskom. Vremenski opseg 17-19. st.

3. Glagoljske isprave u drugim fondovima Arhiva Hrvatske

3.1.0. Pavlinski samostani

Najstariji i najvredniji dio isprava pisanih glagoljicom u Arhivu Hrvatske nalazi se u arhivima ukinutih pavlinskih samostana, Isusovačkog samostana u Rijeci i u zbirci *Neoregistrata acta*.

Već za Marije Terezije (1740-1780) ukinuti su isusovački samostani (1773), a njihova imovina konfiscirana. Tada su arhivi tih samostana, koji su bili u sastavu austrijske isusovačke provincije, najprije otpremljeni u Beč i smješteni u arhivu provincijalne prokurature, a 1775/76. izručeni zakladnom računovodstvu. 1776. godi-ne spisi zagrebačkoga i požeškoga isusovačkog kolegija predani su Ugarskoj dvor-

skoj kancelariji, koja je odmah nakon toga primila i ostatak drugih isusovačkih arhiva (Varaždin i Požega). Jedino je Petrovaradinska misija i dio arhiva riječkih isusovaca predan 1776. godine Ratnom vijeću. Naknadno su i ti arhivi dospjeli u sastav Ugarske komore.⁵⁰

Reformama Josipa II. (1780-1790) ukinuti su 1782. godine samostani kontemplativnih redova, njih oko 700. Nisu ukinuti samo samostani koji su se bavili duhovnom pastvom, školom i njegom bolesnika u bolnicama. No, unatoč tome u Hrvatskoj su ukinuti pavlinski samostani koji su se bavili školstvom i neki franjevački samostani. Pod nadzorom Vrhovne komisije za ukidanje samostana zemaljske komisije ukidale su, plijenile i brinule se o daljoj sudbini zaplijenjene imovine. U Ugarskoj je taj posao vodila Ugarska dvorska kancelarija, odnosno Ugarsko namjesničko vijeće. Kako je tada u sastavu Namjesničkog vijeća bila i Komora, taj posao je stvarno obavljalo računovodstvo Namjesničkog vijeća. Prvotno je Namjesničko vijeće u pohranu preuzelo arhive ukinutih samostana zajedno sa zaključnim inventarima (1783. za klarise, a 1786. za franjevce i pavline). Kad se ugarska komora osamostalila i nije bila u sastavu Namjesničkog vijeća, ona je preuzela arhive, dok su inventari, popisi, pregledi i računi ostali u Namjesničkom vijeću.⁵¹

Kidanjem državno-pravne veze s Mađarskom, 1849. godine provedena je akcija za vraćanje tih arhivalija, kao i nekih drugih arhivskih cjelina ili dijelova, u Hrvatsku. Akcija je trajala do 1851. godine kada je u Zagreb vraćena cjelina samostanskih i drugih arhiva.⁵² Nakon Nagodbe 1868. godine Mađarska je ponovno tražila arhivalije vraćene u Zagreb 1849/51. što joj je i uspjelo 1885. godine kad je samovoljnom odlukom velik dio građe tadašnji ban Khuen-Hedervary dao otpremiti u Peštu.⁵³

Dok je građa bila u Mađarskoj, najveći njezin dio bio je svrstan u različite skupine, među kojima je svakako najvrednija skupina srednjovjekovnih isprava (M.O.D.L.) u koju su kronološkim redom svrstane isprave izdane prije 1526. godine.⁵⁴

⁵⁰ F. Hauptmann, nav. mj., 34-36.

⁵¹ Ondje. Pred turskim provalama već od kraja 15. st. stradavali su neki pavlinski samostani, a propali su u prvom trećini 16. st. Vjerojatno su na taj način arhivi samostana Sv. Nikole pod Gvozdom i pavlinskog samostana u Slatu sklonjeni u Kamensko. U 16. st. sva ta tri arhiva premještena su pred turskim provalama u Remete. U nešto mirnijim prilikama 17. st. pavlini u Sveticama preuzimaju brigu o Kamenskom i Slatu, a u 18. st. Kamensko se opet obnavlja.

⁵² F. Hauptman, nav. mj., 36-39; I. Kukuljević, nav. mj.

⁵³ Ondje.

⁵⁴ Ondje. Usp. također izvorne dokumente Arhiv Hrvatske, Zemaljska vlada, br. 8484-925/1882, Pr 453/1884, Pr 5409/1885, dosije 5473/1918, 1639/1919 kao i Registraturu Arhiva Hrvatske br. 131/1852, 52/1855, 55/1859, 4/1860, 13/1881, 27/1877, 14/1879.

Sva nastojanja Zemaljske vlade krajem 19. i početkom 20. stoljeća da se arhivi ponovno vrate u Hrvatsku ostala su bez uspjeha. Tek nakon drugoga svjetskog rata, na osnovi Mirovnog ugovora između Jugoslavije i Mađarske sklopljenog 1947. godine, uspjelo je napokon ostvariti da se sva građa koja je odnesena 1885. godine vrati u Jugoslaviju. Tom prilikom su u smislu spomenutog ugovora vraćene i druge arhivske cjeline. Građa je prispjela u Zagreb 1956-1960. godine.⁵⁵

Za građu pavlinskih arhiva postoje i stari popisi, koji i danas služe kao arhivska pomagala. To su Protokoli br. 58 a, c, d.,

U donjem popisu hrvatskoglagoljskih isprava iz pavlinskih arhiva donijet ćemo puni naslov svakoga pavlinskog samostana s oznakom godina za koje su sačuvani spisi.⁵⁶ Pojedine isprave donosimo pod rednim brojem, s tim da iza rednog broja u zagradama donosimo izvornu signaturu (broj) pod kojom se pojedina isprava čuva. Na kraju popisa glagoljskih isprava za svaki samostan donosimo i pregled onih isprava pisanih latinicom na kojima ima zapis (regist) pisan glagoljicom.

3.1.1. Pavlinski samostan Sv. Jelene kod Senja (Conventus S. Helenae in Vlaschka prope Segniam). 1390-1501.

Samostan je osnovan oko 1412. godine.

1. (Br.4). Otočac, 1444. kolovoz 11.

Knez Žigmund Frankopan daruje samostanu Sv. Jelene kod Senja zapušteno mlinište na Švici.

Pergamena, pečat otkinut.

K br. 40, Š br. 87.

2. (Br. 6). Senj, 1447. travanj 17.

Knez Dujam Frankopan daruje sjenokoše samostanu Sv. Jelene kod Senja.

Pergamena, pečat utisnut.

K br. 47, Š br. 97.

⁵⁵ F. Hauptmann u svome članku donosi i popis građe zajedno s historijatom cijelog arhivskog pitanja s Mađarskom od 1848-1960.

⁵⁶ Dosada nemamo izrađene povijesti pavlinskih samostana, što bi oni i te kako zasluživali zbog svoje uloge u povijesti hrvatskog naroda. Najviše podataka o pavlinima skupio je, i dijelom obradio K. Dočkal. Rukopis se čuva u Arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu u Dočkalovoj ostavštini pod naslovom »Pavlini u Hrvatskoj«. Usp. također rukopise u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu (Metropolitana) MP 144 Cronotaxis monasteriorum ordinis fratrum eremitarum S. Pauli, 1742; MP 127 Catalogus authorum seu scriptorum ex religiosis ordinis S. Pauli primi eremita; MP 54 Annales monasterii Lepoglavensis 1400-1764.

3. (Br. 7). Jelovik, 1461, ožujak 26.
Kneginja Jelža, žena Bartola Frankopana, daruje sjenokošu samostanu Sv. Jelene kod Senja.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 70, Š br. 135.
4. (Br. 8). 1475. ožujak 15.
Knez Martin Frankopan poklanja samostanu Sv. Jelene kod Senja zemljište za vrt i gradnju kuće.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 97, Š br. 175.
5. (Br. 9). Brinje, 1493. lipanj 4.
Knez Anž Frankopan daruje samostanu Sv. Jelene kod Senja selo Košćice, koje je on dobio od svoje sestre Barbare.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 139, Š br. 246.
6. (Br. 10). Brinje, 1493. lipanj 4.
Knez Anž Frankopan daruje samostanu Sv. Jelene kod Senja selo Košćice koje je bilo dano Jeleni, ženi kneza Žigmunda.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 140, Š br. 247.
7. (Br. 14). 1501. listopad 29.
Mikula Jurinić iz sela Pothuma ostavlja svoj mlin u Košićkom kotaru samostanu Sv. Jelene kod Senja.
Pergamena, pečat otkinut, ostatak vrpce.
Glagoljski zapisi (regesta) na poledini isprava br. 1, 3 i 11.

3.1.2. Pavlinski samostan u Remetama (Conventus Beatae Mariae Virginis Remethensis). 1288-1786.

Prvi spomen samostana je iz 1288. godine. Za turskih ratova samostan je u više navrata stradao, a bio je i spaljen godine 1484, 1537. i 1591. kada su Turci odveli i neke njegove redovnike. Obnovljen je 1646. godine i služi kao matica za druge napuštene pavlinske samostane (Kamensko).

1. (Br. 7). Marinci, 1504. ožujak 1.
Oporuka Margite, udove kneza Baltižara Mikčevečkoga, kojom pavlinima u Remetama ostavlja selo Marince.
Papir.
K br. 127.
Glagoljski zapis (regest) na ispravi br. 45.

3.1.3. Pavlinski samostan Sv. Spasa kod Senja (Conventus S. Salvatoris prope Segniam). 1359-1495.

Po samostanskom posjedu Ljubotina (Glubotina) naziva se i Conventus S. Salvatoris de valle Glubotina.

1. (Br. 19). U Bužama, 1490.
Ivan Kosinjski zalaže dio svoje plemenštine prioru samostana Sv. Spasa pred buškim stolom.
Pergamena, pet visećih pečata, jedan oštećen.
K br. 130, Š br. 234.
2. (Br. 20). Brinje, 1495. lipanj 5.
Knez Anž Frankopan daruje samostanu Sv. Spasa kod Senja selo Mali Prokičci.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 147, Š br. 256.
3. (Br. 23). Crikvenica, 1549. siječanj 10.
Redovnici samostana Sv. Spasa kod Senja daju u najam jednu svoju kuću u Senju Francišku Čubraniću.
Prijepis latinicom.
K br. 253.
Glagoljski zapisi (regesta) na ispravama br. 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12 i 13.

3.1.4. Pavlinski samostan u Petrovoj Gori (Slatsko Polje). (Conventus S. Petri de monte Zlath). 1328-1523.

Samostan se prvi put spominje 1328. godine. Opustošen je 1451. i priključen pavlinima u Kamenskom. Kao zaseban samostan ponovno se spominje 1519. godine,

ali već 1523. godine dio njegovih posjeda potvrđuje se samostanu u Kamenskome, što znači da je bio pripojen^o tome samostanu.

1. (Br. 15). Bakar, 1497. veljača 13.
Martin Benković oporučno ostavlja vinograd na Slatskoj gori samostanu Sv. Petra.
Papir, pečat utisnut.
K br. 154, Š br. 267.
Glagoljski zapisi (regesta) na ispravama br. 2, 5, 9 i 14.

3.1.5. Pavlinski samostan u Novome (Conventus Paulinorum sub Novi). 1446-1788.

Samostan je godine 1462. osnovao Martin Frankopan.

1. (Br. 1). Novi, 1446. prosinac 10.
Knez Martin Frankopan potvrđuje oporuku župana Mihovila, kojom ovaj ostavlja svoje imanje crkvi Sv. Marije u Novom.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 45, Š br. 95.
2. (Br. 5). Novi, 1464. ožujak 21.
Knez Martin Frankopan dopušta Filipu Sokoliću da može načiniti mlin na svojoj zemlji.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 75, Š br. 144.
3. (Br. 6). Senj, 1466. ožujak 5.
Štefan, Dujam, Martin, Juraj, Bartol, Anž i Mikula, knezovi Frankopani, potvrđuju mlinove i zemljišta samostanu Sv. Jelene i Sv. Spasa.
Pergamena, 3 viseća pečata, 4 pečata otkinuta.
K br. 80, Š br. 153.
4. (Br. 7). Novi, 1470. siječanj 7.
Knez Martin Frankopan daruje samostanu Sv. Marije na Ospu kod Novoga neka nova prava i imanja.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 86, Š br. 159.

5. (Br. 8). Novi, 1470. prosinac 13.
Braća Mikulotići daruju zemlju crkvi Sv. Marije na Ospu pod Novim.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 88, Š br. 161.
6. (Br. 9). Novi, 1472. svibanj 18.
Samostan Sv. Marije na Ospu pod Novim kupuje kuću Fabijana Čehovića.
Pergamena, pečat otkinut.
Istovjetna isprava u prijepisu, također na pergameni, pečat otkinut.
K br. 93, Š br. 170.
7. (Br. 10). Novi, 1472.
Juraj, plovan novigradski, predaje samostanu Sv. Marije na Ospu kuću, koju im je prodao Fabijan Čehović.
Pergamena.
K br. 94, Š br. 171.
8. (Br. 17). Skurinja, 1490. lipanj 29.
Juraj Račić prodaje pred ličkim stolom svoju plemenštinu u Donjem Zazičnu Mateju Draškoviću.
Pergamena, 6 pečata otkinuto, ostatak vrpce.
K br. 127, Š br. 229.
9. (Br. 18). Gradčina, 1490. studeni 1.
Draškovići iz sela Zazična utemeljuju pavlinski samostan na Gradčini.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 129, Š br. 231.
10. (Br. 19). Tržić, 1492. rujan 24.
Buški stol uvodi pavline samostana Sv. Marije u Zazičnu u posjedovanje plemenštine u Mohličima, koju im je oporučno ostavio Dujam Vlaić.
Pergamena, 2 viseća pečata, 3 pečata otkinuta.
K br. 137, Š br. 243.
11. (Br. 20). Slat, 1495.
Prior Tomaš kupuje od Grgura Štampaka polovicu selišta, a polovicu daruje samostanu Sv. Petra na Slatu.
Papir, pečat na svilenjoj vrpci.
Š br. 252.

12. (Br. 21). Brinje, 1500. siječanj 19.

Knez Anž Frankopan daruje pavlinskom samostanu Sv. Marije u Zažićnu polovicu gračišća (mjesta) i sjenokoše u kotaru Ljubčičkom u Velikim Psivićima. Pergamena, viseći pečat.

K br. 165.

3.1.6. Pavlinski samostan u Strezi (Pavlinkloštar) (Conventus Omnium Sanctorum de Ztresa). 1279-1536.

Pavlinski samostan u Strezi kod Topolovca (između Koprivnice i Bjelovara) osnovan je oko 1375. godine. Za turskih provala početkom 16. st. napušten je. Posljednja je isprava iz 1536. godine.

1. (Br. 30). 1503.

Sudac Pavao Pučić izdaje ispravu u vezi sa zemljištem braće Šimuna, Ivana i Mihovila.

Pergamena, viseći pečat. Po visini teksta nedostaje trećina isprave.

2. (Br. 47). Bović, 1536. prosinac 6.

Mikula, Andrija i Stjepan Putanić kupuju imanje od Martina Koprivčića.

Pergamena, viseći pečat.

K br. 234.

3.1.7. Pavlinski samostan u Crikvenici (Conventus Paulinorum Czirqueniczensis). 1412-1521.

1. (Br. 1). Novi, 1422. studeni 26.

Žvan, sin Matija Bucifala, zamjenjuje vinograd sa samostanom Sv. Marije u Crikvenici.

Pergamena.

K br. 22, Š br. 57.

2. (Br. 2). Novi, 1428. siječanj 4.

Knez Nikola Frankopan dopušta samostanu Sv. Marije u Crikvenici da načini pilu u crikveničkoj drazi.

Pergamena, viseći pečat.

K br. 27, Š br. 63.

3. (Br. 3). Brinje, 1428. siječanj 12.
Knez Nikola Frankopan potvrđuje samostanu Sv. Marije u Crikvenici pravo da pobire trgovinu na obali od Jesenove do Črnina i zapovijeda Bribiranima da je i oni plaćaju.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 28, Š br. 64.
4. (Br. 4). Brinje, 1430. lipanj 16.
Knez Nikola Frankopan dopušta samostanu Sv. Marije u Crikvenici da u crikveničkoj drazi načini pilu, dajući mu i druga s tim skupčana prava.
Pergamena, pečat utisnut.
K br. 29, Š br. 65.
5. (Br. 5). Hreljin, 1440. ožujak 6.
Knez Ivan Frankopan daruje zemlju samostanu Sv. Marije u Crikvenici.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 38, Š br. 82.
6. (Br. 6). Crikvenica, 1447. ožujak 7.
Pavlini Sv. Marije u Crikvenici primaju u bratstvo svoga reda Štefana, sina Dokšina i njegovu djecu, a Štefan za uzvrat samostanu daruje svoje zemlje u Zagorju.
Pergamena.
K br. 46, Š br. 96.
7. (Br. 7). Novi, 1447. prosinac 4.
Knez Martin Frankopan daruje zemlju u Selcima crkvi Sv. Marije u Crikvenici.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 49, Š br. 99.
8. (Br. 8). Nobi, 1450. listopad 26.
Knez Martin Frankopan zapovijeda da Markovići služe kao i ostali kmetovi samostanu Sv. Marije u Crikvenici.
Papir, pečat utisnut.
K br. 56, Š br. 107.
9. (Br. 9). Novi, 1455. listopad 28.
Knez Martin Frankopan potvrđuje isprave svojih pređa dane samostanu Sv. Marije u Crikvenici.

Pergamena, viseći pečat oštećen.
K br. 63, Š br. 121.

10. (Br. 10). 1458. rujan 5.
Knez Martin Frankopan oslobađa od svake daće mlin Juriše Ričanina pod Trsatom.
Pergamena, viseći pečat. Uz izvornik je i prijepis isprave na papiru s nadnevkom 15. listopada 1458.
K br. 65, Š br. 126.
11. (Br. 11). Novi, 1460. lipanj 25.
Knez Martin Frankopan daruje dva vinograda crkvi Sv. Marije u Crikvenici.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 68, Š br. 132.
12. (Br. 12). Novi, 1468. travanj 11.
Knez Martin Frankopan daruje crkvi Sv. Marije u Crikvenici jednoga Vlaha imenom Mikulu.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 83, Š br. 156.
13. (Br. 13). Otočac, 1475. rujan 15.
Knez Martin Frankopan daruje samostanu Sv. Marije u Crikvenici svoje selo Črman Kal.
Pergamena, prijepis iz 1502. godine.
K br. 99, Š br. 178.
14. (Br. 16). 1485. veljača 10.
Ivan Vlaj i bibrirski plovčanin Martin mire pavline samostana Sv. Marije u Crikvenici s Jurkom Banićem.
Pergamena.
K br. 109, Š br. 200.
15. (Br. 18). 1490.
Mikula iz Dubrovnika, gospodar Bribira, daje pavlinima Sv. Marije u Crikvenici vinograd koji im je obećao njegov pokojni brat Maroje.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 126, Š br. 228.

16. (Br. 19). Na Ospu pod Novim, 1504. ožujak 14.
Ivan Banić daruje samostanu Sv. Marije u Crikvenici jednu zemlju.
Pergamena, noatrski znak Filipa Pilušinovića.
K br. 173.
17. (Br. 20). Crikvenica, 1521. siječanj 16.
Oporuka Antuna Bošnjaka iz Ponikava kojom pavlinima u Crikvenici ostavlja svu svoju kretninu i nekretninu što ima na otoku Krku i u Istri.
Papir.
18. (Br. 21). Samostan Sv. Spasa kod Senja, 1521. travanj 18.
Tomaš, vikar samostana Sv. Mikule na Gvozdu i provincijal pavlinski (»fratrov hrvatskih«), daje Pavlu Gržiću i Mavru Zoričiću jednu zemlju u nasljedni najam.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 206.
19. (Br. 22). Samostan Sv. Spasa kod Senja, 1521.
Tomaš, vikar samostana Sv. Mikule na Gvozdu i provincijal pavlinski (»fratrov hrvatskih«) daje Bariću Paviziću zemlju u nasljedni najam.
Papir. Uz izvornik i kopija pisana latinicom.
K br. 208.
20. (Br. 23). Crikvenica, 1523. listopad 3.
Tomaš, vikar samostana Sv. Mikule na Gvozdu i provincijal pavlinski (»fratrov hrvatskih«) daje Jurini Velačići zemlju u nasljedni najam.
Pergamena, pečat otkinut.
21. (Br. 25). 1539.
Pavlin Juraj Vikariš daje u najam zemlju Beku, zetu Matka Ročišća.
Papir, pečat otpao.
22. (Miscellanea). Jastrebarsko, 1534.
Stipe i Racko iz Jastrebarskoga prodaju svoj vinograd Stjepanu Vrbaniću.
Pergamena, viseći pečat oštećen.
K br. 230.
23. (Miscellanea). Jastrebarsko 1535.
Benko Galović prodaje dio vinograda Stjepanu Vrbaniću.

Pergamena, viseći pečat.

K br. 232.

Glagoljski zapis (regest) na ispravi br. 22.

3.1.8. Pavlinski samostan nad Modrušem (Conventus S. Nicolai in Gvozd supra Modrussiam). 1406-1499.

Samostan je 1390. godine osnovao Ivan Frankopan.

Glagoljski zapis (regest) na ispravi br. 2.

3.1.9. Pavlinski samostan u Sveticama (Conventus Paulinorum Szveticzensis). 1396-1803.

Glagoljski zapisi (regesta) na ispravama br. 3, 4, 5, 7 i 8.

3.1.10. Pavlinski samostan u Lepoglavi (Conventus Paulinorum Lepoglava). 1333-1788.

Samostan je 1400. godine osnovao grof Herman Celjski. Postaje najvažniji, središnji pavlinski samostan u Hrvatskoj. Od 1503. ima gimnaziju. 1644. gimnazija je ukinuta i osnovana akademija. 1576. godine, dok je vikar pavlinski Stjepan Trnovljanin bio pavlinski general, središte ujedinjene hrvatsko-ugarsko-austrijske pavlinske provincije iz Budima prenosi se u Lepoglavu, a 1701. godine Hrvatska pavlinska provincija odvaja se od ugarske.

Dulji glagoljski zapis na ispravi br. 53 od 2. srpnja 1529.

Pop Petar, plebanuš Sv. Klare (kod Zagreba), na pismo zagrebačkog kanonika lektora Petra piše tome kanoniku glagoljicom poruku da je pozvao svjedoka iz Stupnika, kako mu on nalaže u svome pismu od 2. srpnja 1529. godine.

3.1.11. Pavlinski samostan u Kamenskom (Conventus Beatae Mariae de Kamenszko). 1261-1778.

Samostan je osnovala Katarina Frankopanska, i 1404. godine obdarila posjedom Kamensko. Spaljen je 1484. godine za vrijeme turskih provala. Brigu o njemu u 16. st. vodi pavlinski samostan u Remetama. Daje ga u zakup grofovima Auersperg, a zatim barunu Lenkoviću. U 17. st. priključen je pavlinskom samostanu u Sveticama. U 18. st. ponovno se pojavljuje kao samostalan samostan.

Glagoljski zapis (regest) na ispravi br. 7.

3.1.12. Različiti crkveni spisi. Samostan u Zazićnu. (Acta varia ecclesiastica, fasc. 4. Monasterium Beatae Mariae Virginis de Zaszichno).

Glagoljski spisi ovoga samostana nisu 1786. godine dospjeli u Budimpeštu, već su zaostali u Zemaljskom arhivu u Zagrebu, pa ih je R. Strohal i registrirao u svome popisu.

1. (Br. 9). Slunj, 1492. travanj 5.
Knez Mihovil Frankopan daruje samostanu Sv. Marije u Zazićnu dva ždrijeba zemlje.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 134, Š br. 241.
2. (Br. 10). Skurinja, 1499. travanj 26.
Pavao Slavković pred ličkim stolom prodaje jedan ždrijeb zemlje, a polovicu ždrijeba daruje pavlinskom samostanu u Zazićnu.
Pergamena, 5 visećih pečata.
K br. 160, Š br. 274.
3. (Br. 11). Skurinja, 1499. svibanj 8.
Pavao Slavković pred ličkim stolom daruje pavlinskom samostanu Sv. Marije u Zazićnu polovicu svoga ždrijeba zemlje.
Pergamena, 2 viseća pečata, jedan je oštećen.
K br. 161, Š br. 275.

4. (Br. 12). Skurinja, 1499. lipanj 10.
Juraj Milić pred ličkim stolom daje pavlinskom samostanu Sv. Marije u Zažićnu zemlje koje im je oporučno ostavio njegov sin Petar.
Pergamena, četiri viseća pečata.
K br. 162, Š br. 276.

3.1.13. Arhivi raznih pavlinskih samostana (Claustra diversa).
1364-1780.

Glagoljski zapis (regest) iz godine 1461. na ispravi br. 4.

3.2. Isusovački kolegij u Rijeci (Acta Collegii Jesuitarum Fluminensis). 1395-1780.

1. (Fasc. 11, br. 1). 1395. studeni 2.
Razvod međa između Mošćenica i Kozlaka u Istri.
Pergamena.
K br. 13, Š br. 34.

3.3. Neoregistrata acta (NRA). 1193-1844.

Isprave su iz različitih vlastelinskih arhiva (osobito obiteljskih arhiva Zrinskih i Frankopana) te iz Ugarske komore ukoliko se odnose na posjede i posjednička prava Hrvatske. Ta je serija umjetno stvorena u Mađarskoj i 1770/80. obuhvaćala je oko 1000 fascikula, a kasnije je narasla na 2000 fascikula. 1850/51. godine, nakon prekida državnopravnih veza s Mađarskom 1848. godine, u Zagreb je dopremljen dio te zbirke koji se odnosio na posjede i posjednička prava Hrvatske. 1885. godine veći dio ponovno je odnesen u Peštu, dok je manji dio zaostao u Zagrebu. Na temelju Mirovnog ugovora iz 1947. godine između Jugoslavije i Mađarske 1960. godine taj odneseni dio ponovno je vraćen u Zagreb i nalazi se u Arhivu Hrvatske. U Fasc. 1650. skupljene su sve glagoljski pisane isprave kao i isprave pisane hrvatski latinicom (*Originalia croatica vel glagolitica*). U istome fascikulu je i jedna isprava (br. 7) pisana bosančicom (3. svibnja 1492. godine). Pomagalo za cijelu zbirku NRA su Katalozi-ełenhi br. 65 a, b, c, 71 i 72.

1. (Fasc. 1650, br. 2). Podhumac, 1431. svibanj 10.
Domša Vladihović, banovac Dalmacije i Hrvatske, oslobađa Ivaniša Grgurića s njegovim kmetovima od pravomoći nižih činovnika.
Papir, pečat otkinut.
K br. 30, Š br. 67.
2. (Fasc. 1650, br. 3). Ozalj, 1433. kolovoz 10.
Knez Bartol Frankopan potvrđuje ispravu svog ozaljskog graščaka Matije Dmi- nića kojom su podijeljene neke koristi njegovim kmetovima ozaljskog područ- ja, a osobito Ješkovljanima.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 31, Š br. 70.
3. (Fasc. 1650, br. 5). Novi, 1476. veljača 10.
Knez Martin Frankopan potvrđuje braći Lovrencu i Bartolu Čehović sela Pu- jevščane i Malu Prisiku što su ih bili dobili od njegova oca Nikole.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 100, Š br. 180.
4. (Fasc. 1650, br. 6). Slat.
Pavlin Mihovil, vikar samostana Sv. Marije kod Zagreba, pavlinski provincijal, prima u svoje bratstvo Tomaša Vojnovića i njegovu obitelj.
Papir, pečat otpao.
K br. 131, Š br. 235.
5. (Fasc. 1650, br. 8). Strelčec (?), 1502. svibanj 8.
Ilija Dedović, sudac strelčki, svjedoči da su braća Benšići poklonili sjenokošu Vidasu Stefaniću iz Korenice.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 168.
6. (Fasc. 1650, br. 9). Stenično, 1504. veljača 3.
Knez Andrija Blažević daruje vrt Vidasu Štefliniću.
Pergamena, viseći pečat.
K br. 171.
7. (Fasc. 1650, br. 10). Stenično, 1513.
Knez Jurko Pisac kupuje zemlju od udovice Pavla Benclina.

Pergamena, pečat otkinut.

K br. 199.

8. (Fasc. 1650, br. 11). Modruš, 1525. prosinac 20.
Knez Bernardin Frankopan otkupljuje grad Dubovac od Grgura Štefkovića, komu ga je nekoć dao kao miraz za svoju kćer Veroniku, i daje mu selo Vinicu.
Pergamena, pečat otkinut.
K br. 213.
9. (Fasc. 1650, br. 25). 1420-1450.
Štefan, knez Blagajski, moli kneza Petra Zrinjskoga, da pusti Šimuna Mehanovića i učini te se Šimunu isplate svi dugovi.
Papir, pečat otpao.
K br. 57, Š br. 108.

3.4. Razne srednjovjekovne isprave (Documenta mediaevalia varia).

Zbirka srednjovjekovnih isprava Arhiva Hrvatske.

1. (DMV 43). Biograd u Vinodolu, 1323.
Popis zemalja kotorske, grižanske i biogradske općine u sopaljskom polju.
Papir, isprava je oštećena.
Š br. 11.
2. (DMV 127). Dobrinj, 1400. ožujak 21.
Pribko iz Senja daje procjenjivati svoj vinograd, što mu ga je zbog duga uzeo prokurator Petar.
Pergamena.
Š br. 35.
3. (DMV 388). Steničnjak, 1460.
Knez Martin Frankopan oslobađa kuću i posjed Tomaša, sina Ilije, u Slatu od svih daća.
Pergamena, pečat otkinut, ostatak vrpce.
Š br. 133.
4. (DMV 572). Hrljein, 1493. lipanj 14.
Knez Bernardin Frankopan daruje svomu sluzi Ivanu Ramcu vinograd i zem-

- lju za njegovu vjernu službu.
Pergamena, pečat otkinut, isprava je oštećena.
VZA XII, 61.
5. (DMV 595). Orlovac kraj Karlovca, 1496.
Martin Dragačić prodaje svoje imanje Brcku Mikaniću.
Pergamena, pečat otkinut, ostatak vrpce.
Š br. 261.
6. (DMV 670). Draganić, 1507.
Matej Kosić sa svojim sinom Tomašem prodaju zemljište Mavru i Družetu Franetić.
Pergamena, viseći pečat.
VDA XII, 61-62.
7. (DMV 733). Draganić, 1513.
Tomaš Bencetić i drugovi prodaju svoje zemljište Mavru i Družetu Franetić i njihovim sinovima.
Pergamena, pečat otkinut, ostatak vrpce.
VZA XII, 62-63.
8. (DMV 797). Draganić, 1519. veljača 3.
Ilija Slučić prodaje svoje imanje u Peščaru Mateju Franetiću.
Pergamena, pečat otkinut, ostatak vrpce.
VZA XII, 63.
9. (DMV 798). Draganić, 1519.
France Krajačić prodaje svoje selo Luku Franetićima.
Pergamena, viseći pečat.
VZA XII, 64.

3.5. Zbirka matičnih knjiga

Matične knjige pisane glagoljicom danas se čuvaju u Arhivu JAZU u Zagrebu, u historijskim arhivima (regionalnim) i po župnim uredima.⁵⁷ Među matičnim knjigama

⁵⁷ Podatke o glagoljskim matičnim knjigama u arhivu JAZU donosi Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, II, 128-190; popise glagoljskih knjiga koje se čuvaju

u Arhivu Hrvatske samo je jedna, i to djelomično, pisana glagoljicom. Signatura joj je *Matične knjige* br. 1526 (Vrhovac). Na koricama postoji i starija signatura *Arhiv Hrvatske, Protokoli* br. 16/XVII, što znači da je prije dolaska velikog dijela matičnih knjiga u Arhiv Hrvatske godine 1959-1962. ova već bila među skupinom protokola. Na koricama je zapisano: *Deposita. Parochia Vrhovci dioecesis Zagrebiensis, a zatim naslov: Protocolli numerus 1. Liber 1. Ex collectis fragmentis antiqui libri, quae hinc inde dispersa reperi, in hunc librum colligatis. Liber baptisatorum et copulatorum, glagolitico et latino caractere scriptus et quidem ab anno 1683. latino caractere, praecedentibus vero aliquot annis, glagolitico.* Format 20 x 30,5 cm. Ima ukupno 57 listova, koji su naknadno numerirani. Kao što i sam naslov govori, *Matična knjiga krštenih i vjenčanih župe Vrhovac* nije potpuna, već je sastavljena od različitih fragmenata koji su skupa uvezani.

Glagoljicom je ispisano prvih 7 listova, i to upisi krštenja za godine 1672-1681. Prvi zapis krštenja je 30. studenoga 1672, a posljednji 25. studenoga 1681. Posljednji je list pisan glagoljicom (fol. 7) otkinut, i ostala je samo jedna petina lista. Na idućem listu (fol. 8), koji je također na pola otkinut, piše: *Pars prima baptizandorum ab anno 1683. quo mortuus est admodum reverendus dominus Matthias Ralkovich glagolita hic in Verhovczi existens parochus*, što nam govori i o piscu, popu glagoljašu Matiji Rajkoviću.

Ostali dio *Matice* ispisan je latinski:

Fol. 9-48: upisi krštenja od 30. srpnja 1685. do 19. prosinca 1718.

Preostali dio rukopisa sadrži upise vjenčanja. Ovaj dio je ispremešten i naknadno uvezan.

Fol. 49r-v: upisi vjenčanja od 28. siječnja 1720. do 27. srpnja 1721.

Fol. 50: upisi vjenčanja bez naznake godine, vjerojatno za godinu 1695.

Fol. 51: upisi vjenčanja od 20. siječnja 1695. do 19. siječnja 1698.

Fol. 52r: upisi vjenčanih 8. svibnja 1703.

Fol. 52v-53r: upisi vjenčanja od 17. siječnja 1703. do 6. veljače 1705. godine.

Fol. 53v: prijepis (latinicom) isprave pisane hrvatski: Ozalj, 1610. rujan 16. Nikola Zrinski potvrđuje Mikuli Valihiću pravo njegovih preda da služi u španiji (županiji) te ima i dalje kuću i zemljište kao i njegovi predi.

Fol. 54r: upisi vjenčanja 1705-1706. godine.

Fol. 54v-55r: prazni.

Fol. 55v-57v: upisi vjenčanja 1708-1720. godine.

na otoku Krku vidi kod Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, passim i M. Bolonić, nav. mj., 263-268. Za zadarsko područje podatke donosi A. Strgačić, *Inventar fonda matičnih knjiga Državnog arhiva u Zadru*, »Arhivski vjesnik« II (1959), 485-537. kao i V. Cvitanović, P. Vlasnović, Amos-Rube Filipi i A. Strgačić u radovima navedenim u bilj. 8.

Sažetak

Glagoljske rukopise koji se čuvaju u Arhivu Hrvatske u Zagrebu opisao je prvi put 1910. R. Strohal (*Glagoljski spomenici u Kr. zemaljskom arhivu*, Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arhiva XII, 1910, 197-204). Od tada je u Arhiv Hrvatske prispjelo još glagoljskih rukopisa, a najviše u razdoblju od 1956-1960. kada su na temelju mirovnog ugovora iz 1947. iz Mađarske vraćene srednjovjekovne glagoljske isprave, koje su nekoliko puta prelazile iz Zagreba u Budimpeštu. Danas Arhiv Hrvatske ima dvadeset glagoljskih rukopisa i fragmenata i mnogo više glagoljskih isprava. Među rukopisima najvažniji je *Dijalog Grgura pape* iz 16. st. i fragment kalendara, za koji je autor utvrdio da pripada *Prvom novljan-skom brevijaru* iz 1459. godine.

Autor u uvodnom dijelu piše kako je nastala zbirka glagoljskih rukopisa u Arhivu Hrvatske, a potom opisuje svaki rukopis i svaku ispravu. Za svaku ispravu donosi kratak sadržaj, signaturu i podatke o objavi, ukoliko su isprave već objelodanjene. Za građu hrvatskoglagoljskog notarijata u Vrbniku i Dubašnici navodi samo godine iz kojih su notarski protokoli, koncepte ili izdane isprave te njihov broj.

Summary

GLAGOLITIC MANUSCRIPTS AND CHARTERS IN THE ARCHIVES OF CROATIA

The Glagolitic manuscripts that are kept in the Archives of Croatia were first described by R. Strohal in 1910 (*Glagoljski spomenici u Kr. zemaljskom arhivu*, Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arkiva XII, 1910, 197-204). Since then more Glagolitic manuscripts have been obtained, particularly from 1956 to 1960. In that period the medieval Glagolitic charters, which had been transferred several times inbetween Zagreb and Budapest, were finally given back by Hungary on the basis of the 1947 peace agreement.

Nowadays, the Archives of Croatia keep twenty manuscripts and fragments of books and many more Glagolitic charters. The most famous manuscripts are the *Dialogue of Pope Gregory* (16th century) and a fragment of a calender. The author of the paper has proved that the fragment belongs to the *First Breviary of Novi Vinodolski* in 1459.

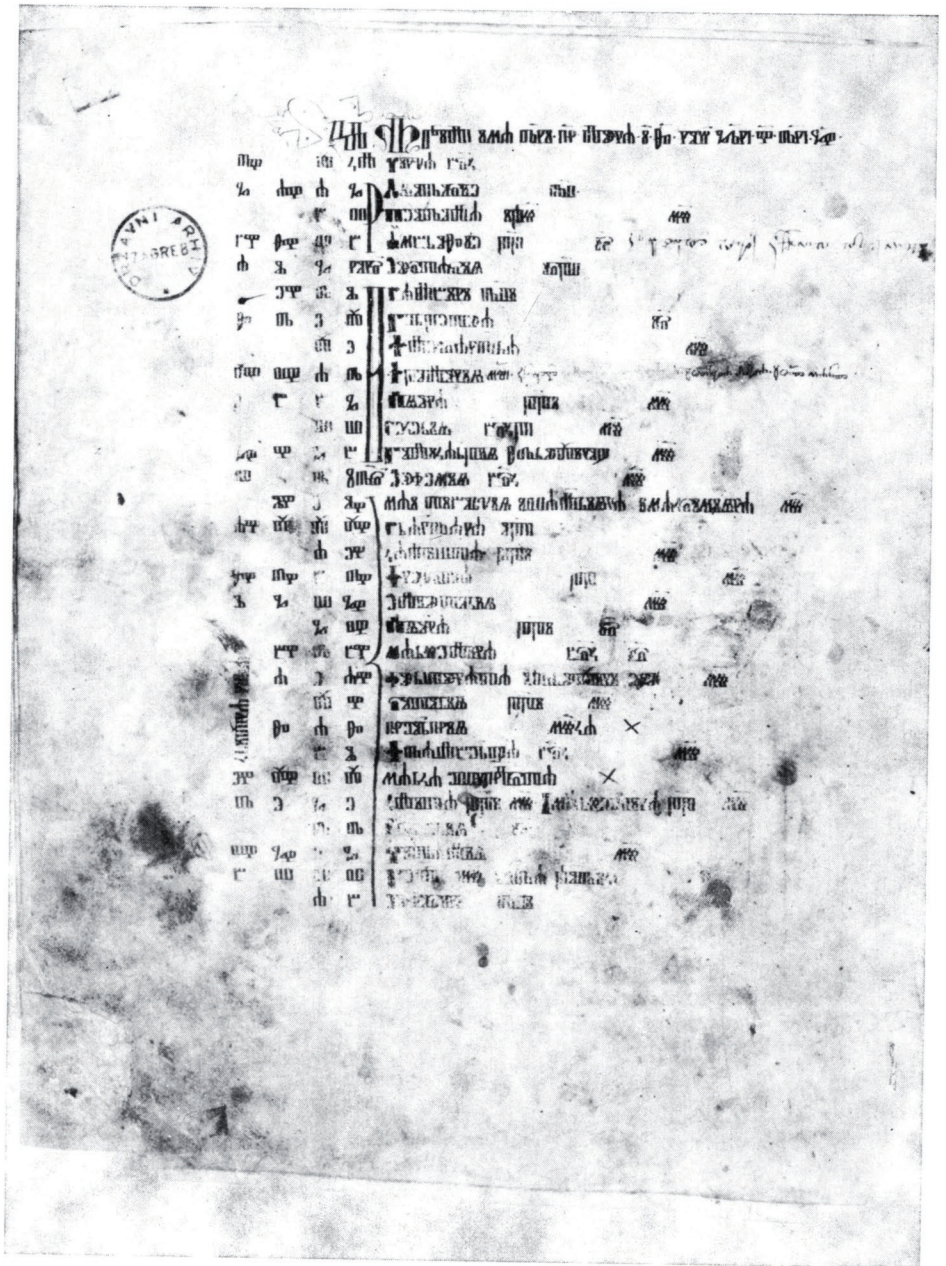
In the introductory part the author explains the making of the collection of Glagolitic manuscripts. The introduction is followed by a detailed description of each manuscript and charter. There is a summary, reference number, and bibliographic items of publication (if there are any) for all charters. As for notarial documents of Vrbnik and Dubašnica written in Croatian in Glagolitic letters, the author gives the corresponding years of the registries, the first drafts or minutes, together with their number.

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 15. siječnja 1983.

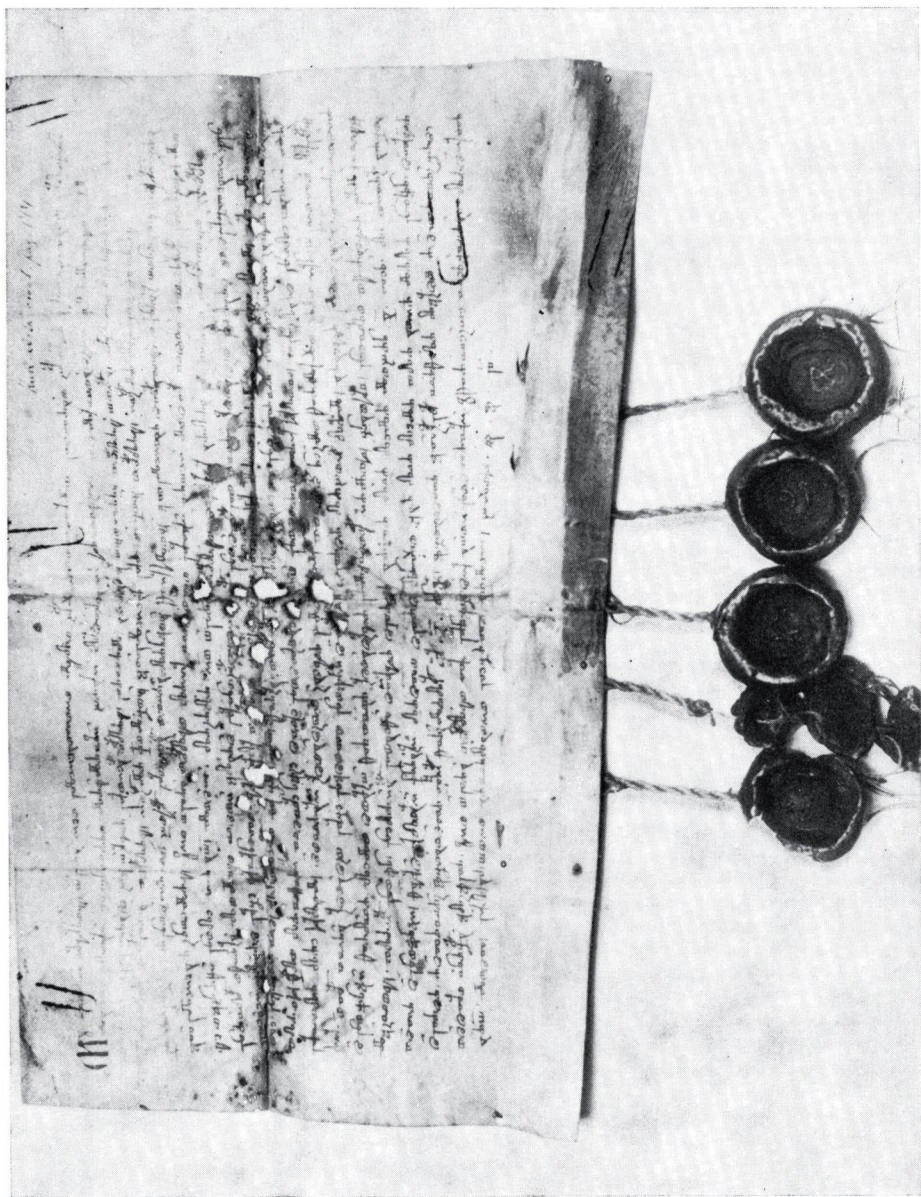
Autor: Josip Kolanović,

Arhiv Hrvatske, Zagreb

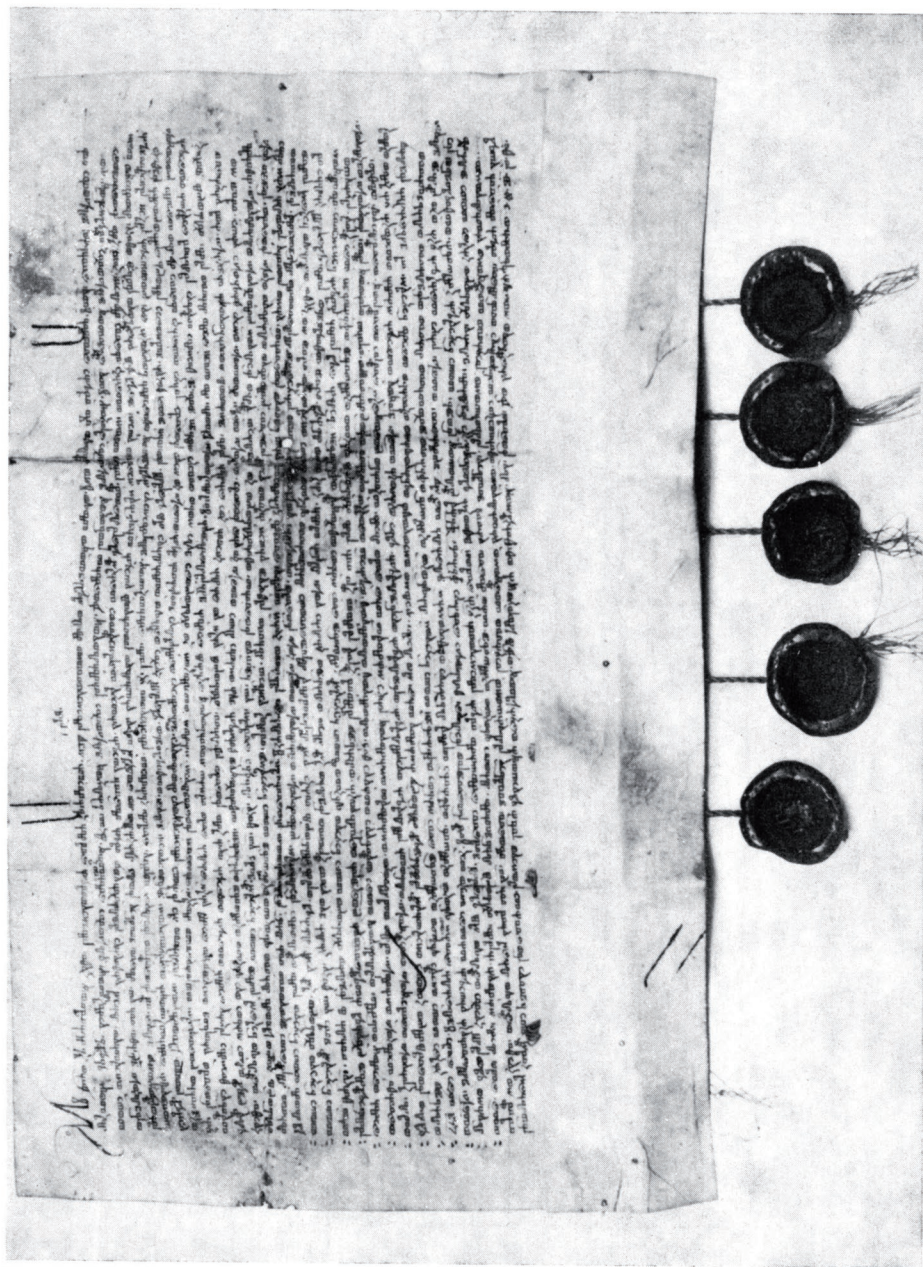
Kalendar I Novljanskog brevijara, fol. 3v

AH, Glagolitica I-1

1490. U Bužama. Ivan Kosiński zalaže dio svoje plemenštine prioru Samostana sv. Spasa

AH, Pavlinski samostani, Spisi Samostana sv. Spasa kraj Senja, br. 19.

1499, travanj 26. Skurinja. Pavao Slavković prodaje ždrijeb zemlje, a polovicu ždrijeba daruje pavlinskom samostanu u Zazičnu

